

EUGENIO COSERIU

ANOTIMPUL PLOILOR

Povestiri și glume

Cu cinci desene de Nerses Ounanian

Traducere din italiană de ADRIANA GORĂSCU
Postfață de CORNEL MIHAI IONESCU

© 1988 • Eugenio Coseriu, Tübingen
Toate drepturile pentru versiunea în limba română sînt rezervate
EDITURII „CLUSIUM“

«CLUSIUM»

1992

Lector: NICOLAE MOCANU

ANOTIMPUL PIZOILOR

Povestiri și glume

Cu cinci desene de Mircea Oprea

Traducere din limba de ADRIANA GORĂȘCU
Poziția de CERNEL MIHAI IONESCU

ISBN 973-555-008-3

CASA DE EDITURĂ «ATLAS – CLUSIUM» S.R.L.
3400 CLUJ-NAPOCA, Piața Libertății 1

Povestirile și glumele adunate în acest volum au fost publicate între 1946 și 1950 în „Corriere Lombardo” și în L’Europeo”. Unele dintre ele (numerele 1, 8, 9 și 12) au apărut și în traducere spaniolă la Montevideo, în anii 1950–1951.

Se retipăresc acum, cu câteva neînsemnate rețușuri, pentru cei din familie, pentru prieteni și colegi.

E.C.

[Tübingen, 1988]

Cai negri pe drumul spre Petersburg

– Vino, zice taică-meu, lui Kalin i-e rău.

– Și ce-mi pasă mie, zic, dacă-i e rău? Nu-mi pasă chiar deloc. Și nici nu-l pot suferi pe Kalin ăsta al tău, e un moșneag dat în mintea copiilor. (Taică-meu zîmbește: sînt de aceeași vîrstă. Adică și el e moșneag? Dar el n-a dat în mintea copiilor.)

– Nu vorbi așa, zice taică-meu, Kalin e prietenul meu. Și-i e foarte rău. La căpătîiul lui Kalin e deja o doctoriță.

– Treizeci și nouă, zice tata. Are treizeci și nouă de grade, bietul Kalin. Ah, ești aici, zice Kalin. Te așteptam. Te așteptam ca să-ți zic vreo două. Ai fost un mincinos tot timpul, Giovanni. Mi-ai tot spus că o să mă duci înapoi la Petersburg, și nici gînd. Și uite, acum o să mor fără să revăd Petersburgul. Acum e prea tîrziu. Ești un ticălos, ce mai.

(Kalin ăsta! Dar dacă voia atît de mult să mai vadă o dată Petersburgul, de ce nu s-a întors singur? Cine-l împiedică?)

– Treizeci și nouă cu cinci, zice taică-meu.

– Ascultă, Giovanni, de ce nu plecăm chiar acum? – zice Kalin.

– Chiar, zice taică-meu, de ce nu plecăm chiar acum? Cine ne împiedică? Pun să înhame caii la troică și plecăm.

– Repede, repede, zice Kalin. Dacă nu, nu mai văd Petersburgul. (Doctorița zîmbește. Dar ce-i cu taică-meu?)

– Pornim la drum, Kalin! Învește-te bine; pe cîmpiile Rusiei e foarte frig. Repede, Kalin, caii sînt nerăbdători.

– Dar sînt caii noștri de pe vremuri, zice Kalin. Cum le-ai dat de urmă? Negri toți trei.

– Nu contează cum le-am dat de urmă. Ce contează e că aleargă. Vezi cum aleargă?

— Văd, zice Kalin. Sînt ca pe vremuri, cei mai iuți cai din lume. Coamele flutură în vînt, zăpada se învîrtește sub troică ... Dar unde sîntem, Giovanni?

— Sîntem la Minsk. Trecem pe sub pădurile din Minsk. Nu le recunoști, Kalin?

— De-abia la Minsk? Ba da, le recunosc, sînt pădurile de-odinioară. Mulțumesc, Giovanni. Cînd am spus că ești un mincinos am glumit, știi? Știam eu că o să mă duci înapoi la Petersburg. Dar cum mai aleargă caii, și sania parcă n-atinge pămîntul.

— Chiar așa, n-atinge pămîntul. Și-am și ajuns la Vitebsk.

— De-abia la Vitebsk? Repede, Giovanni, dacă nu, nu mai văd Petersburgul. Ți-aduci aminte, Giovanni? Aici am făcut un an de pușcărie. Eram revoluționari pe-atunci. Dar tu ești un ticălos, Giovanni. Tu m-ai smuls destinului meu de revoluționar, zice Kalin.

— Nu-i adevărat, zice taică-meu. Nu sînt un ticălos, și n-a fost vina mea, împrejurările au fost de vină.

— Nu, Giovanni, tu ai fost de vină. Și ți-ai renegat și tu destinul de revoluționar. Și-n felul ăsta revoluția n-a mai avut loc.

— Ba da, Kalin, revoluția a avut loc.

— A avut loc fără noi? Vezi că ești un ticălos Giovanni? Oricum, aici am făcut un an de pușcărie. Îl ții minte pe Nusim, croitorul? Ce-o mai fi cu el?

— O fi murit, zice taică-meu. Ce vrei ...

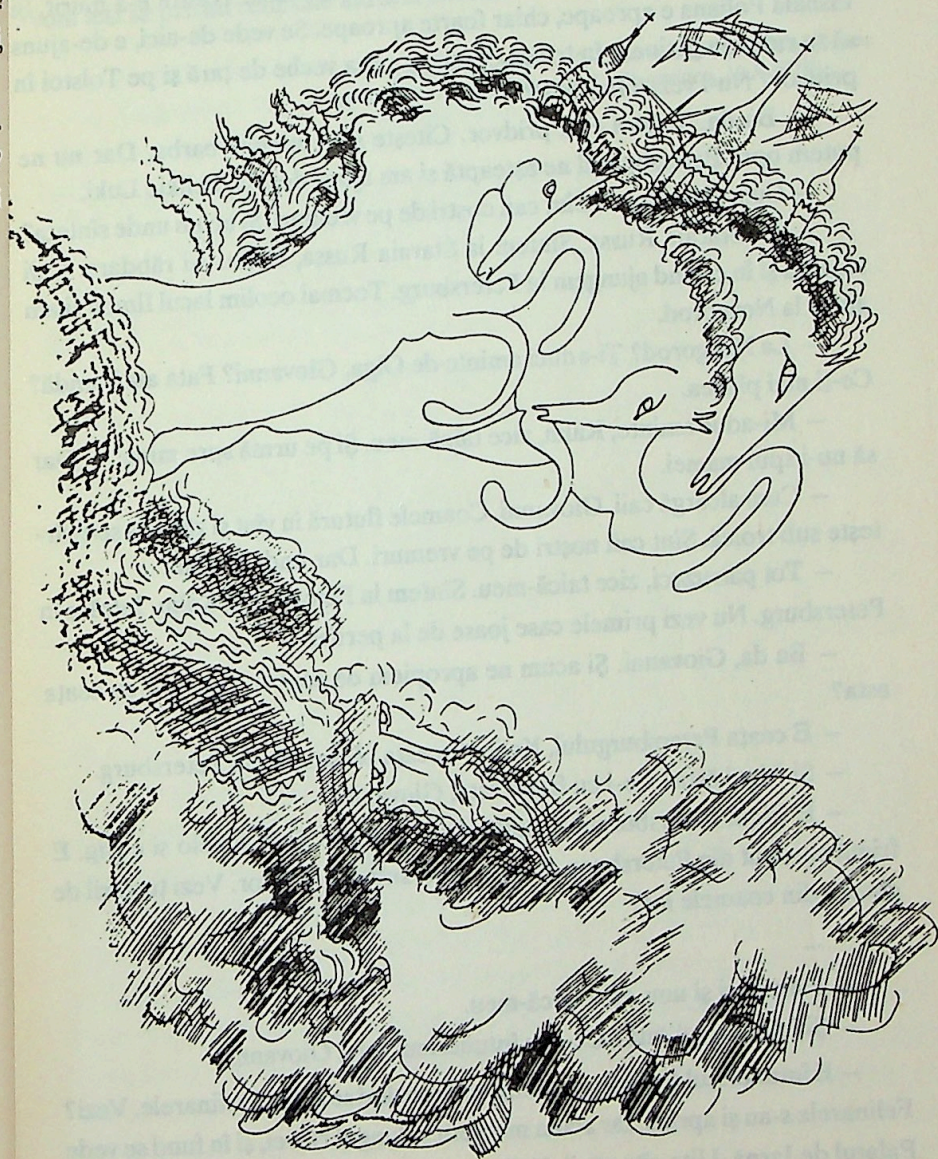
— Nu fi rău, Giovanni. Nu mai fi ticălos. Nu-mi vorbi de moarte acum cînd trebuie să văd iar Petersburgul.

— Patruzeci, zice taică-meu.

— Cum aleargă caii noștri, Giovanni. Dar de ce nu dăm o fugă la Iasnaia Poliana? E aproape.

— Nu putem. Iasnaia Poliana rămîne în dreapta, mult în dreapta, în provincia Tula.

— E aproape, Giovanni. Hai să-l mai vedem pe Tolstoi. Ții minte vara aceea la Tolstoi? Ne dăduseră afară din universitate, eram urmăriți și contele ne ascunsese la el, ți-aduci aminte, Giovanni? Hai să-l mai vedem pe Tolstoi. Pe urmă o luăm imediat din nou spre Petersburg.

– Degeaba, Kalin. Tolstoi a murit.

– Nu-i adevărat. Minți, Giovanni, ca-ntotdeauna. Tolstoi n-a murit. Și Iasnaia Poliana e aproape, chiar foarte aproape. Se vede de-aici, e de-ajuns să te ridici în picioare în troică. Vezi casa cea veche de țară și pe Tolstoi în pridvor? Nu-l vezi, Giovanni?

– Ba da, Tolstoi e în pridvor. Citește și-și mîngîie barba. Dar nu ne putem opri, Petersburgul ne așteaptă și am ajuns deja la Velikie Luki.

– Cum aleargă caii. Sînt caii noștri de pe vremuri. Și acum unde sîntem?

– La Staraia Russa. Sîntem la Staraia Russa, Kalin. Ai răbdare. Caii aleargă și în curînd ajungem la Petersburg. Tocmai ocolim lacul Ilmen și am ajuns la Novgorod.

– La Novgorod? Ți-aduci aminte de Olga, Giovanni? Fata aia blondă? Ce-ți mai plăcea.

– Mi-aduc aminte, Kalin, zice taică-meu. Și pe urmă spre mine: – Dar să nu-i spui mamei.

– Cum aleargă caii, Giovanni. Coamele flutură în vînt și zăpada se-nvîrtește sub troică. Sînt caii noștri de pe vremuri. Dar unde sîntem?

– Tot patruzeci, zice taică-meu. Sîntem la Petersburg, Kalin. Intrăm în Petersburg. Nu vezi primele case joase de la periferie?

– Ba da, Giovanni. Și acum ne apropiem de centru. Dar ce-i cu ceața asta?

– E ceața Petersburgului, Kalin. E ceața obișnuită din Petersburg.

– Și frigul ăsta? Ce-i cu frigul ăsta, Giovanni?

– E frigul Petersburgului. Suflă vîntul dinspre Trskoe Selo și e frig. E frigul obișnuit din Petersburg. A înghețat și sudoarea cailor. Vezi țurturii de gheață din coamele lor?

– ...

– Patruzeci și unu, zice taică-meu.

– Și întunericul ăsta? Ce-i cu întunericul ăsta, Giovanni?

– E întunericul Petersburgului. Dar în curînd se aprind felinarele. Vezi? Felinarele s-au și aprins. Iar acum mergem în lungul Nevei, și în fund se vede Palatul de Iarnă. Uite cîte sănii, Kalin. Auzi cum sună zurgălăii, uită-te cum

flutură panașele de argint. Acum o să ne odihnim, Kalin, iar la miezul nopții vom ieși să privim reflexele aurorei boreale.

(„Corriere Lombardo”, 23/24 martie 1966; în traducere spaniolă: „Mundo Uruguayo”, Montevideo, 12.X.1950)

Inocențiștii

În seara aceea, aflase el, inocențiștii se adunau în casa pădurarului Kars. Întovărășit de diavolul lui, Domenico se duse într-acolo. Drumul era lung, cărările erau șerpuite și întunecoase, dar aripile diavolului erau puternice și drumul nu dură mai mult de jumătate de minut. La intrarea casei de lemn, Domenico se opri și ciocăni.

– Cine e? – întrebă bănuitor bătrînul Pogon.

– Eu sînt, Pogon. Sînt eu, Domenico. Vreau să vin printre voi.

– Intră, frate – spuse bătrînul Pogon și deschise larg ușa; din cameră, fum de rășină și de tămîie și mireasmă de smirnă-l izbiră pe Domenico-n față.

– N-am înțeles, frate – continuă bătrînul Pogon. Ce înseamnă printre noi? Vrei să intri în familia noastră de fericțiți? Altfel nu se poate.

– Da – zise Domenico – vreau să fiu unul de-ai voștri. Vreau să intru în fericita voastră familie.

Dar diavolul de lîngă el sughiță, și bătrînul Pogon nu-l văzu și nu-l auzi.

– Frați iubiți – spuse atunci bătrînul Pogon, și-l luă pe Domenico de mînă. Vă aduc un nou frate. El n-are încă barbă și folosește săpunul cel spurcat, mîncă usturoi și carne de animal ucis și se închină cîrmuitorilor pămîntești. Dar de azi încolo n-o să mai facă. Briciul nu-i va mai atinge barba și foarfecii nu-i vor mai atinge părul, așa cum n-au atins barba și părul lui Cristos și ale apostolilor; spuma săpunului celui spurcat nu-i va mai mînji chipul, așa cum n-a mînjit chipul Domnului Nostru și pe acela al Preasfinților Părinți ai Bisericii. Iar usturoiul și carnea nu vor mai intra în gura lui cea împospătată și limba lui nu va mai păcătui mărturisind credința cîrmuitorilor pămîntești, ci va mărturisi doar credința în adevărul împărtășit lumii de Domnul Nostru Inocențiu din Balta. Și nu va mai întrebuița oglinzi, nici cerneală, nici mașinării, nici unul din lucrurile care vin de la Anticrist.

Întîmpinați-l cu bucurie, frați iubiți, e încă o oaie rătăcită care se întoarce la tîrlă.

Sărmanii ucraineni și moldoveni îl priviră țintă, cu priviri năuce își întoarseră toți către el fețele bărboase.

– Domenico! – tună vocea bătrînului Pogon din clăia de păr slinos. Mărturisești credința împărtășită nouă de Domnul Nostru Inocențiu din Balta, singura și dumnezeiasca întruchipare a Sfintei Treimi pe pămînt?

– Da – zise Domenico – mărturisesc.

Dar în sinea lui se gîdea; „Asta n-am mai auzit-o. Prin alte părți inocențiștii spun că monahul Inocențiu, ridicat la ceruri în anul de grație 1917, cînd a fost marea răscoală a noroadelor, era întruchiparea Sfîntului Duh. Cînd colo, bătrînul Pogon, căpetenia inocențiștilor din valea asta și din încă șase, zice mai mult, zice că Inocențiu era întruchiparea Tatălui, a Fiului și a Sfîntului Duh laolaltă“.

Diavolul lui Domenico tresări și sughiță, dar bărboșii sectanți nu-l văzură și nu-l auziră.

– Domenico, jură că nu vei mai intra în bisericile lui Anticrist și nu vei mai ține sărbătorile lui diavolești. Rugăciunea ta va fi rugăciunea noastră, în fiecare sîmbătă seara, iar sărbătorile tale vor fi cele poruncite de Domnul.

– Jur – zise Domenico.

Sărmanii moldoveni și ucraineni, cu femeile lor, îl priviră cu ochii rătăciți. Domenico își plimbă privirea prin cameră: pe bănci de lemn, de-a lungul pereților acoperiți cu icoane, ardeau lumînări, iar în vase de pămînt ardeau rășină și tămîie. Lumînările aruncau o lumină stranie asupra unor imagini cumplite: se vedea iadul păcătoșilor și raiul fericitilor, mulțimea de draci care-i chinuiau pe păcătoși, călătoria Maicii Domnului prin locurile veșnicei plîngeri. Deasupra, pe peretele din față, trona imaginea lui Inocențiu, un călugăr sumbru cu ochii de foc, cel care prezisese răscoala noroadelor și fusese băgat la închisoare și bătut cu vergi de oțel și purtat în lanțuri, desculț, pe drumuri înzăpezite, pînă la temnițele de la Marea Albă, cel pentru care bunicii lui făcuseră de-atîtea ori pe jos drumul cel mai lung pînă la mănăstirea din Balta, unde el vestea apropiata venire a domniei lui Cristos și înfrîngerea lui Anticrist și a slugilor sale.

Diavolul mîrîi și hohoti din nou, dar rîsul i-l auzea numai Domenico.

— Acum o să începă sărbătoarea — spuse bătrînul Pogon. Sărbătoarea noastră e sărmană și simplă.

— Nu! — strigă tînărul Prado, cu părul lung și negru și cu barba rară. Mai întîi Domenico să se spovedească în fața noastră a tuturor și să ne spună de ce și-a bătut de-atîtea ori joc de noi și de bubele noastre, sfătuindu-ne să întrebuițăm săpunul cel spurcat.

— Domenico nu era pe atunci fratele nostru — zise Pogon — dar acum este. Acum știe că bubele sînt pedepse pe care ni le dă Domnul pentru păcatele noastre și că săpunul e de la Anticrist. Dar acum să începem sărbătoarea.

— Nu — mai spuse tînărul Prado, și chipul îi roși sub ridurile pline de colb. Trebuie să mă spovedesc eu. Fraților, în mine sălășluiește diavolul. Am femeia mea, care-i Anna, dar diavolul m-a împins să rîvnesc la femeile altora și să păcătuiesc cu toate. Teresa, Olga, Maria, Giuseppa, Vera, Tatiana și Liudmila, aici de față, cu toate am păcătuit în afara sărbătorilor, neținînd seama de legile noastre. Fraților, în mine sălășluiește diavolul. Și am rîvnit și la Elvira, femeia lui Domenico, și de aceea îl urăsc. Fraților, ajutați-mă să-l goneșc pe diavol din trupul meu.

— Legați-l de masă — porunci bătrînul Pogon. — Și dați-i un bici. Frate, gonește diavolul din tine.

Tînărul Prado privea cu ochii rătăciți și începu să se biciuiască. Diavolul lui Domenico rîdea.

— Și noi! — strigară Anna, Teresa, Olga, Maria, Giuseppa, Vera, Tatiana și Liudmila. — O mie de draci ne chinuie.

Toți — spuse bătrînul Pogon. Bice la toți, în voi toți sălășluiește diavolul.

Începură atunci să se biciuiască cu toții, femeile și bărbații lor — Kars, Isail, Mazod, Frano, Migar, Raskol și Pana — și toți ceilalți, bărbați și femei, și bătrînul Pogon.

Diavolul lui Domenico rîdea. Bicele continuau să lovească carnea, să sfîșie veșmintele de in. Lumînările ardeau și ajunseseră la jumătate, fumul umplea încăperea. De-abia se vedea de partea cealaltă, sub imaginea cruntă a lui Inocențiu, figura lui Pogon, care striga: — Încă, fraților.

Apoi spuse: — Gata. Acum diavolul, cum îi e obiceiul, ne-a părăsit pe toți.

Pe urmă toți, cu bătrînul Pogon împreună, intonară imnuri de bucurie: *Peste munții cei mari răsare soarele Domnului și Bucură-se acum toate poarele, și altele și altele.* Lumînările erau pe terminate. Fumul era dens.

— Să bem, fraților, sîngele Domnului — strigă Pogon credincioșilor care-l priveau cu ochi rătăciți.

Din ulcioare se revarsă în cămile de pămînt un torent de vin.

— Încă, fraților! Sîngele Domnului e dulce și sporește bucuria fericitilor.

În fumul de tămîie bărboșii inocențiști, cu femeile lor împreună, beau mai departe, apoi începură să dănțuiască în jurul mesei; și-și smulseră veșmintele sfîșiate de bice.

— Să ne bucurăm, fraților! — striga mereu bătrînul Pogon, și strîngea femeile în brațe, împingîndu-le apoi către bărbați. Și fură atunci îmbrățișări învîlmășite, între oameni fără nume, bătrîni și tineri, moldoveni și ucraineni, printre lumînări aprinse și icoane vechi, prin fumul de tămîie și de rășină și mireasmă de smirnă.

Deodată, Prado, clătînîndu-se pe picioare, își aținti privirea pe Domenico.

— De ce nu se veselește ăsta — zise — dacă-i de-ai noștri? De ce e îmbrăcat? De ce n-are și el o femeie?

— E diavolul! — urlă bătrînul Pogon, și toți, amenințatori, se ridicară și se îndreptară spre Domenico.

Dar Domenico era deja afară și pusese drugul în ușă. Diavolul lui rîse, un hohot pe care-l auziră cu toții, poate; și, ieșind, răsturnă străchinile cu tămîie aprinsă și lumînările pe sub băncile de brad.

— Acum or să ardă bărbile lor murdare cum ard cîlții — se gîndi Domenico.

La grădina botanică

De la grădina botanică, Domenico ar fi putut s-o ia direct pe niște străzi secundare, cam întunecoase, pînă la consulatul finlandez și de acolo în sus pe pantă pînă acasă. Dar lui Domenico nu-i plăcea cine știe ce întunericul și era și foarte devreme, de-abia opt și jumătate, poate nici atît. La ora aceea, în piața principală a orașului se proiectau documentare de propagandă, lumea putea să asiste fără plată. Avea, deci, să treacă prin piață. De altfel, nu numai documentarele, destul de plicticoase și mereu aceleași, îl atrăgeau pe Domenico; în piață trebuiau să fie la ora aceea multe fete. Poate că și-ar putea găsi una în locul Annei, care-l părăsise în urma unor intrigi de-ale soră-si. Dar asta era un gând ascuns pe care Domenico nu voia să și-l mărturisească nici măcar lui. Era cu mult mai comod primul pretext.

În timp ce dădea să intre în piață, cineva îi strigă ceva, ca un soi de avertisment, dar Domenico nu-i dădu atenție. De altfel nici nu înțelesese bine. În orașul acela se vorbea un dialect ciudat și Domenico de-abia cunoștea limba literară a țării. Ajuns în sfîrșit în piață, constată, nu fără o ușoară dezamăgire, că nu se proiecta nici un documentar. Lumea era îngră-mădită ca întotdeauna, dar nu se plimba. Cîțiva umblau de colo colo parcă rătăciți, cei mai mulți se priveau cu neliniște și păreau că așteaptă ceva grav care urma să se petreacă.

— Ce se întîmplă? — întrebă Domenico. De ce nu e film?

— E razie — îi spuseră —, filtru de poliție. Cum? Oh, uite la el, nici nu știe că-i razie.

Domenico, într-adevăr, nu știa. Văzuse că la intrarea în piață era un cordon de soldați și agenți în uniformă, dar nu-i dăduse importanță. Credea că e vorba de agenți de circulație înșirați ca să supravegheze traficul și să amendeze pe cei care traversau zonele interzise, adică zonele nemarcate cu afurisitele de benzi albe. (Afurisite, fiindcă seara trecută, nedîndu-le atenție,

fusese amendat și el.) Toată povestea îl sîcîia grozav. Cine știe cît timp o să dureze razia. Bineînțeles, razia nu-l privea. Era de-ajuns să arate pașaportul sau adeverința de la Ministerul de Externe din care rezulta că fusese invitat de Guvern pentru anumite cercetări importante asupra poeziei populare.

Dintr-o dată își aduse aminte că acasă avea o grămadă de treabă. Pe birou îl aștepta un teanc de cărți încă nedeschise. Pe de altă parte, era inutil să caute o altă fată, puținele care erau în piață (și care erau urîte) aveau altă grijă. Toate nu se gîndeau decît să iasă cît mai repede din zona blocată.

Domenico traversă piața și se adresă unui agent. Îi explică situația lui și îi arată pașaportul și adeverința Ministerului.

Agentul îl întrebă zîbind cu un aer șiret;

— Și chiar credeții că bucata asta de hîrtie vă poate folosi la ceva?

Și, din nou, zîmbi cu un aer șiret. Dar, agentul lui Dumnezeu, nu pricepi că Domenico n-avea nimic de-a face cu razia, că fusese invitat de către Guvern pentru anumite cercetări importante asupra poeziei populare? Nu, era clar, agentul nu pricepea.

Însă, dacă agentul era șiret, Domenico era și mai și. Într-adevăr, observase că în centrul pieței, lîngă monumentul ecvestru al unui erou de la '48, tramvaiele continuau să oprească regulat. Trebuia deci doar să se urce în tramvai ca să scape de razie.

Lăsă să treacă primul tramvai (era 9 și lui îi trebuia 12 și, sigur, mai bine îl aștepta; oricum, opreau toate), și nu reuși să-l ia pe al doilea (al lui), fiind prea aglomerat. Mai așteaptă cîteva minute dar, spre marea lui mirare, constată că tramvaiele nu mai opreau. Fără îndoială, agenții observaseră șmecheria și interziseră vatmanilor să oprească. Cîte unul mai reușea totuși să sară pe scară sau să se agațe în spate, când tramvaiele își încetineau puțin mersul în mijlocul mulțimii. După cîteva tentative eșuate, reuși și Domenico să se apuce de o bară, cu un picior pe scară și altul în aer. Dar, aproape de ieșirea din piață, agentul cu care vorbise mai înainte îl dădu jos.

— Hei, tinere, — îi zise. Chiar nu vrei să pricepi că pe mine nu mă duci?

Cît tramvaiul stătea, mai multe persoane reușiseră să se prindă de bare, să urce pe scară și să se amestece printre ceilalți pasageri. Domenico se înfurie.

– Poftim – spuse – uitați-vă numai cîți vă duc ...

– Ușurel, tinere – îi răspunse agentul cu o voce demnă și nițel sîcîțit.

Asta nu vă privește pe dumneavoastră. Ce vă interesează pe dumneavoastră dacă îi las eu să se suie? Dumneavoastră rămîneți aici liniștit și așteptați-rîndul. Vor veni să vă ceară actele și, dacă veți avea dreptul, vi se va da drumul.

– Dar eu pot să arăt pe loc cîte acte doriți – zise Domenico. Eu sînt cercetător și n-am nici în clin nici în mîncă cu razia asta stupidă. Am fost invitat de către Guvern ...

– ... pentru importante cercetări asupra poeziei populare. Știu, dar în clipa asta nu ne interesează. Aveți răbdare, vor veni să vă ceară actele și, dacă veți avea dreptul ...

«Ei, stai puțin, se gîndi Domenico, agentul ăsta îl scotea din sărite. De ce mă rog să nu „aibă dreptul?...“ La urma urmelor era un invitat al Guvernului și nu-l puteau, desigur, trata ca ...»

Încercă să convingă alți agenți, dar toți îi răspunseră în același fel. Și mulți din ei (sau poate toți) zîmbeau cu un aer șiret. «Dacă veți avea dreptul», spuneau, și apoi zîmbeau. În ochii unui agent mai în vîrstă i se păru chiar că zărește o străfulgerare de sarcasm, aproape de compasiune. Compasiune pentru el? Dar erau pur și simplu nebuni. Evident, erau nebuni. El n-avea nici în clin nici în mîncă cu razia. Ori, poate, se înțeleseseră cu toții să-i joace o farsă?

Poate era mai bine să vorbească cu militarii. Nu erau militari localnici, aparțineau trupelor «protectoare», venite din nord, și stăteau în rînd serioși, cu coifurile pe cap, ușor mohorîți, parcă triști. Se adresă unui ofițer, dar acesta nu-l lăsă să vorbească, apoi bolborosi ceva pe limba lui.

Trebuie să fi fost foarte tîrziu. Orologiul catedralei bătuse zece, apoi unsprezece, apoi miezul nopții. I se spusese că uneori raziile durau pînă în zori. Ce mizerie, să rămînă acolo pînă în zori.

Încercă din nou să iasă din piață traversînd o scurtă galerie întunecoasă (pe acolo mergea spre casa Annei) dar și la capătul galeriei întîlni aceiași agenți și aceiași soldați mohorîți, cu coifurile pe cap, parcă triști. Se retrase în grabă, fiindcă nu mai avea nici un chef să se expună ironiilor lor. (I se

văduse, sau zărise într-adevăr în ochii soldaților triști din nord un zîmbet șiret, cum era și cel al agenților?)

Era aproape pe punctul de a se resemna să-și aștepte rîndul (poate că pînă în zori) cînd deodată băgă de seamă că mai multe persoane intrau într-o casă mare, întunecată, de pe latura de sud a pieței, și nu mai ieșeau de-acolo. Trebuie să fi fost o trecătoare secretă. Apropiindu-se de casă, îl văzu pe prietenul său Cattaneo care tocmai dădea să intre.

– Cattaneo, Cattaneo! – îl strigă, dar Cattaneo nici nu se întoarse. Poate nu-l auzise. În timpul ăsta, Cattaneo dispăruse înăuntru și poarta casei se închisese la loc.

Fir-ar să fie! Cînd te gîndești că, dacă ar fi alergat puțin ... Domenico zgîlțîu violent cercul de alamă care atîrna de colții unui cap de lup ruginit. Nu răspunse nimeni, casa părea pustie. Bătu din nou, mai tare. După un timp se auziră niște pași rari, tîrșiți. În poartă se deschise o ferestruică. Pe Domenico îl izbi în față un damf de vechi și de putred și zări în deschizătura îngustă chipul somnoros al unei bătrîne, abia luminat de o luminare.

– Ce doriți la ora asta? – îl întrebă.

– Nimic, de fapt. Voiam să intru. A intrat aici adineauri prietenul meu Cattaneo ... Eu ...

– Aici n-a intrat nici un Cattaneo și nici nimeni. Eu nu cunosc nici un Cattaneo – zise bătrîna și închise ferestruica bombănind. Pe hol i se auziră îndelung pașii apatici.

Domenico se întoarse brusc, iritat la culme, și se văzu în fața unui grup de agenți și soldați. Zîmbeau; evident, urmăriseră scena și se distrau. Acum lumea din piață se rărise. Cît timp se scursese? Orologiul catedralei stătuse probabil, nu mai bătea orele. Controlul actelor continua și, puțin cîte puțin, și ultimii rămași se îndreptau în grabă spre casă.

Domenico însă tot mai trebuia să-și aștepte rîndul. Dar comedia aceea absurdă nu mai era un chin pentru el, fiindcă, în sfîrșit, înțelesese pe cine voiau să prindă agenții și soldații din nord, și i se părea chiar că intuise vag de la început, dar nu era adevărat. Poate că dacă și-ar fi dat seama mai devreme ... Așa însă ... Fiindcă Domenico știa bine cum se vor sfîrși toate astea.

A doua zi îl vor încărca într-un tren plumbuit, îndreptat, dincolo de pădure, către înfricoșătoarea țară din nord, unde oamenii erau toți înalți și mohorâți, toți soldați cu coifuri pe cap și cu decorații de fier pe piept. Dar, cu siguranță, nu va ajunge la stația spre care era de presupus că se îndreaptă trenul, pentru că pe drum erau povârnișuri stîncoase și rezezi, rîuri adînci, furioase, și prăpăstii, și stînci atîrnînd peste hăuri întunecate, fără fund.

(„L'Europeo”, anul II, nr. 18, 5 mai 1946)

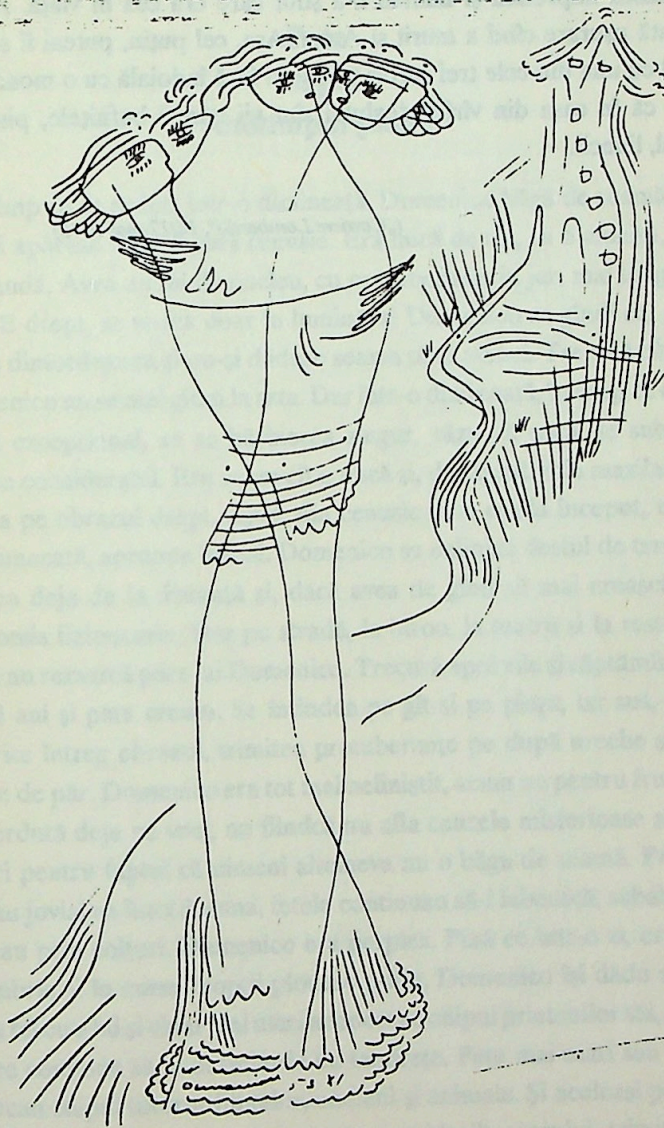
Corabia Rîul Cele trei surori

La San Pietro, de la o vreme, lumea e neliniștită. Aproape în fiecare noapte, împinsă de briză, pe canal ajunge o corabie și, aproape în fiecare noapte, dispare cîte ceva dintre notabilitățile comunei. Astfel, acum o săptămînă, a dispărut domnul Maori, fost colonel de-al lui Francesco Giuseppe, o persoană foarte respectabilă. Apoi a dispărut domnul Micich, care fusese funcționar de bancă la Viena, și ieri, chiar ieri, a dispărut Don Bernardi, distină față bisericească. Aproape în fiecare seară, unul dintre cei care ridicau prestigiul satului se duce și nu se mai întoarce. Cine l-a mai văzut pe Don Bernardi? Dar pe domnul Micich? Unii spun că vasul vine de la Solta, alții că vine de pe coastă, poate de la Podgora, sau de la Sabbioncello; dar, fără îndoială, sînt doar niște păreri, fiindcă de văzut corabia a văzut-o un singur om, Mile poștașul (a nu se confunda cu Mile paracliserul, se urăsc de moarte). Și Mile a spus cîtorva prieteni: ei, nu e tocmai o corabie, e un mic vas cu pînze, mai bine zis o barcă mare. Dar n-ar putea spune din ce parte venea, fiindcă în seara în care a văzut-o stătea în golful de sub Via Crucis. Se vorbesc atîtea, că e o conspirație, poate în legătură cu războiul, că pirații sînt înțeleși cu cineva din sat. Mai ales Mile poștașul zice așa. Dar cred că a luat-o pe o pistă falsă, fiindcă vrea să dovedească faptul că Mile paracliserul nu e străin de povestea asta. Sigur că Mile paracliserul e nou în sat și de multe ori zîmbește ciudat. Dar ce-o să zică poștașul cînd, mîine de exemplu, o să dispară fără urmă și Mile paracliserul? Și pe urmă e sigur că vasul vine doar de cînd a apărut în sat Mile paracliserul? E sigur că lumea nu dispărea și înainte? Unde sînt domnul Ragusin, avocatul Mani, doctorul Dell'Orco și atîția alții care făceau odată fala comunei San Pietro?

*
În ținutul de dincolo de râu, nici unul dintre noi n-a pus vreodată piciorul. Sigur, pe vremuri era podul, un pod de fier, și pînă și azi calea ferată ajunge chiar la marginea râului, ceea ce lasă să se presupună că odată mergea mai departe și se adîncea în teritoriul pentru noi misterios. Dar acum partea din mijloc a podului s-a lăsat în apele râului, abia se mai văd cîteva grinzi pe niște stînci, și nimeni din noi nu și-l amintește în picioare. Nu și-l amintesc nici măcar bătrînii, care pot totuși să istorisească lucruri din vremuri de mult uitate. Și, în timpul ăsta, dincolo de râu se petrec multe. Orașul, care încă acum douăzeci de ani era mic de tot, un biet tîrg, acum e enorm și ne ascunde vederii cîmpia. Case și turnuri uriașe se înalță într-o lună, și în doar cîteva ani cresc grădini imense și se construiesc monumente. Duminica, dincolo de râu se lucrează, în schimb vinerea e zi de odihnă. Într-adevăr, în fiecare vineri se văd pe plajă bărbați și femei. Fac și baie în râu, dar nu se apropie prea tare. La distanța aceea, femeile ni se par superbe. Și pe noi de mult ne bate gîndul: de ce să nu ne adunăm noi într-o noapte să facem o incursiune, una sigură, dincolo de râu? L-am putea trece pe cai, nici nu e mare lucru, cîteva sute de metri. Am putea jefui magazinele luminate, fura femeile cele mai frumoase și mai tinere, și poate chiar dărîma turnurile înalte și da jos steagurile. Ar fi o satisfacție. Dar dacă, în loc de asta, or să vină ei la noi într-o noapte, să ne fure nouă femeile, care, poate, lor li se par foarte frumoase, și să ne dărîme turla bisericii, care poate lor le apare ca un turn semeț? Ar trebui să ne îngrijim măcar de apărare.

*

Cele trei surori locuiau în casa din vîrfurile dealului. Se numeau Anna, Elisa și Francesca, dar nimeni n-a știut vreodată exact care e Anna, care Elisa și care Francesca. Numai una fusese măritată, celelalte două erau fete bătrîne, dar care din trei era văduva? Oricum, ca să nu greșim, le spuneam la toate trei „doamnă“, și ele nu se supărau. Apoi într-o zi s-a aflat că a murit Elisa. Dar, cum cele trei surori locuiau în continuare împreună, nimeni n-a

știut care era moarta. Pe urmă a murit și Francesca, dar surorile continuau să locuiască împreună și nimeni n-a știut care era cea în viață. A fost o adevărată ușurare când a murit și Anna. Așa, cel puțin, puteai fi sigur că, vorbind cu una din cele trei surori, vorbești fără îndoială cu o moartă. Poți fi sigur că în casa din vârful dealului sînt vii numai bufnițele, pisicile și, eventual, lilieci.

(„Corriere Lombardo“, 16/17 mai 1946)

Pata Lupul Anotimpul ploilor

În timp ce se rădea, într-o dimineață, Domenico băgă de seamă că sub bărbie îi apăruse o mică pată cenușie. Era mică de tot, ca o aluniță, dar nu era rotundă. Avea un fel de nucleu, cu protuberanțe în jur, mai lungi și mai scurte. E drept, se vedea doar în lumină, și Domenico se gîndi că, poate o avusese dintotdeauna și nu-și dăduse seama pînă atunci. Trecură cîteva zile și Domenico nu se mai gîndi la asta. Dar într-o dimineață, în timp ce din nou, în mod excepțional, se se bărbiera singur, văzu că pata de sub bărbie crescuse considerabil. Era acum cît o nucă și, depășind linia maxilarului, se întindea pe obrazul drept. Apoi, din cenușie cum era la început, devenise mai întunecată, aproape brună. Domenico se neliniști destul de tare: poate se vedea deja de la distanță și, dacă avea de gînd să mai crească, i-ar fi compromis fizionomia. Dar pe stradă, la birou, la teatru și la restaurante, nimeni nu remarcă pata lui Domenico. Trecură apoi zile și săptămîni și luni, trecură ani și pata creșu. Se întindea pe gît și pe piept, iar sus, după ce acoperise întreg obrazul, trimitea protuberanțe pe după ureche și pe sub suvițele de păr. Domenico era tot mai neliniștit, acum nu pentru frumusețea lui, pierdută deja pe veci, nu fiindcă nu afla cauzele misterioase ale acelei pete, ci pentru faptul că nimeni altcineva nu o băga de seamă. Prietenii îi vorbeau jovial ca întotdeauna, fetele continuau să-l iubească, subalternii nu sușoteau prin colțuri. Domenico era perplex. Pînă ce într-o zi, era o zi de septembrie și în cursul nopții plouase puțin, Domenico își dădu seama că pete la fel cu a lui și chiar mai mari acopereau chipul prietenilor săi, al fetelor pe care continua să le dezmierde cu tandrețe. Pete mai mari sau mai mici întunecau chipul tuturor ființelor, oameni și animale. Și aceleași pete, la fel de tenebroase, la fel de opace, acopereau zidurile orașului, trimiteau protuberanțe pe acoperișuri și pe clopotnițele bisericilor. Pete la fel se vedeau

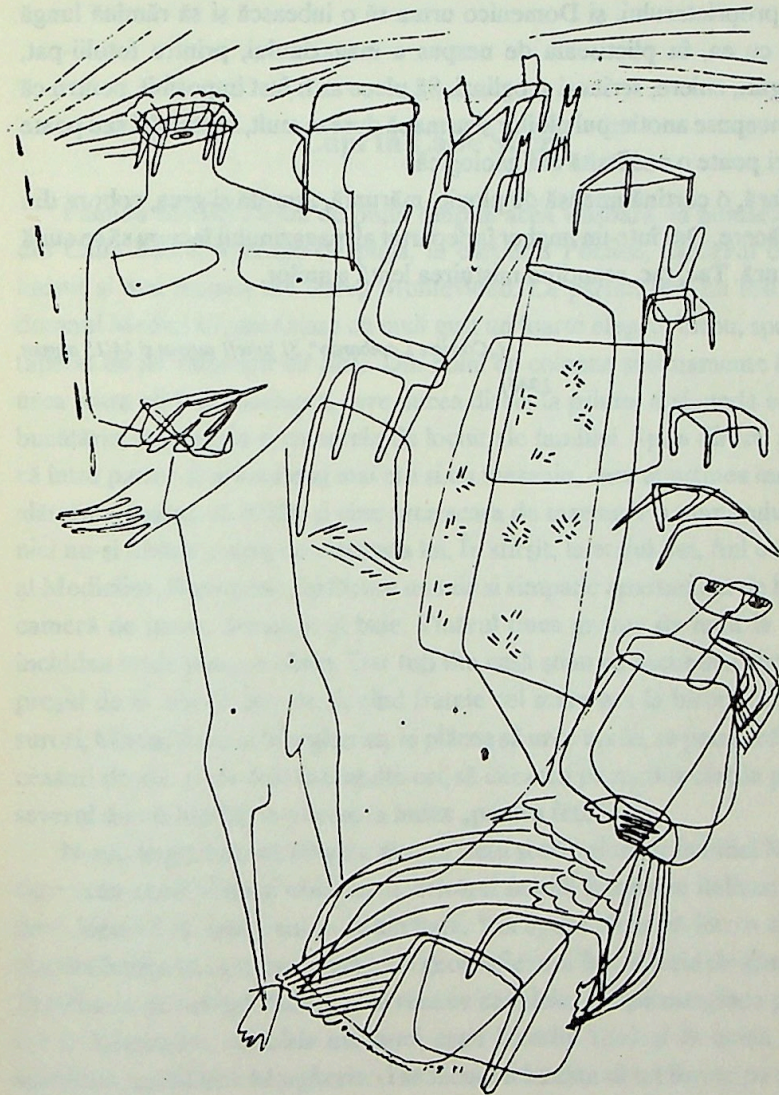
pe pietre, pe copaci și pe cer. Da, și pe cer. Și era aceeași umbră. N-avea de ce să se bucure, Domenico, dar era totuși o ușurare.

*

Rămas singur după dezastru, lui Domenico i se făcu frig. Se gândi că toate lucrurile pe care învățase să le cunoască și să le prețuiască drept folositoare vor fi, în viața restituită unor epoci anterioare cu mii de ani, absolut inutile. De altceva era nevoie acum. Era nevoie de gheare și colți puternici, de mușchi elastici de fiară și poftă de sînge cald. Se făcea tot mai frig. Ghețurile veșnice coborau tot mai mult către ecuator, cele două calote enorme aproape că se uneau, iar în atmosfera încremenită ninsoarea cădea fără încetare, mărunță și întepătoare. Domenico rătăcea pe ghețuri și îi era frig. Nu mai recunoștea locurile. Păduri, orașe, râuri și mări erau acoperite de gheață și, încetul cu încetul, chiar munții își rotunjeau crestele și, adăugîndu-le fluxului rigid al zăpezii, pierdeau mereu din înălțime. În curînd nu s-ar mai fi deosebit din cîmpie. Domenico se gîndea că i-ar trebui colți și gheare. Și totuși fu o zi tragică cea în care constată că pe piept îi crescuse o blană deasă și negricioasă, că avea colți și gheare, că mușchii îi deveniseră elastici ca ai fiarelor și că pînă și glasul său, în aerul înghețat, nu era altceva decît un lătrat prelung de lup înfometat dornic de sînge cald.

*

Fără să aibă cea mai mică intenție să cumpere ceva, Domenico intră în magazinul de mobilă. Îl atrăgeau într-un fel fotoliile căptușite în alb, lungile divane verzi și surîsul femeii singure din spatele pupitrului, dar totul confuz, ca în clipele de toropeală dinaintea somnului. Simțea o vagă chemare din partea oglinzilor în care s-ar fi văzut înalt, puțin adus de spate, cu umărul drept mai coborît decît stîngul. Un timp, greu de spus cît, Domenico se învîrți prin sala întesată de lucruri. Își lăsă mîna pe un scaun, care nu scoase nici un scîrîțit, și rămase nemișcat. Apoi se întinse într-un fotoliu și avu conștiințklară a inevitabilului. Alături de el, în picioare, stătea femeia singură, de o

vîrstă incertă, poate soția necredincioasă, poate sora sau cumnata nemăritată a proprietarului, și Domenico urma să o iubească și să rămînă lungă vreme cu ea, în plictiseala de nespus a magazinului, printre fotolii-pat, șezlonguri, cuiere, scrinuri și oglinzi. Să plece ar fi fost imposibil, pentru că afară începuse anotimpul ploilor și urma să dureze mult, săptămîni sau poate luni, ori poate o nesfîrșită eră geologică.

Afară, o cortină imensă de ploaie, mărunță, așezată și grea, cobora din cer în tăcere. Dar într-un ungher îndepărtat al magazinului începu să se audă o picătură. Tac, tac, scandînd mistuirea lentă a anilor.

(„Corriere Lombardo“, 31 iulie/1 august și 14/15 august 1946)

Lupi în Calle Sucre

Familia Medici locuia de puțin timp în acea vilizoară, la numărul 2022 din Calle Sucre, aproape de plajă, în cartierul Pocitos, cartierul cel mai liniștit și mai frumos din întreg Montevideo. La parter, într-un fost garaj, domnul Medici își amenajase cu mult gust un foarte elegant birou, spațios și tapetat de jur împrejur cu cărți. Din holul cu coloane și ornamente bogate urca scara albă de marmoră, care ducea direct la primul etaj, unde se aflau bucătăria, sufrageria și camerele de locuit ale familiei. Spun direct, pentru că între parter și primul etaj mai era și un mezanin, care aparținea însă vilei alăturate (numărul 2020), și cine urca scara de marmură a numărului 2022 nici nu-și dădea seama de existența lui. În sfîrșit, la etajul doi, fiul cel mare al Medicilor, Benvenuto, își făcuse un mic și simpatic apartament de burlac: cameră de lucru, dormitor și baie. Tînărul ținea grozav de mult la el și îl închidea totdeauna cu cheia. Dar toți din casă știau că ascundea cheia sub preșul de la ușa de intrare și, cînd fratele cel mare era la birou, celor trei surori, Maria, Rosa și Margherita, le plăcea să urce acolo, să petreacă cîteva ceasuri tihnite și, de cele mai multe ori, să citească pe ascuns cărțile pe care severul domn Medici le pusese la index „pentru fete“.

N-am de gînd să mă lungesc asupra vieții și obiceiurilor familiei Medici, care erau exact viața și obiceiurile oricărei familii burgheze italiene, chiar dacă locuind de mulți ani în străinătate. Voi spune doar că într-o zi Margherita învăța în camera ei lecția de geografie: era într-a treia de gimnaziu. Terminase de învățat rîurile, apoi veneau canalele, dar pe marginea patului era o însemnare: *canalele nu*, apoi erau lacurile (*da*) și la urmă o altă însemnare: *pînă aici*. Margheritei i se făcuse lehamite să tot învețe pe de rost zeci și zeci de nume de rîuri, pentru ea necunoscute, pentru că se născuse după mutarea familiei în Uruguay și nu fusese niciodată în Italia. În aceste împrejurări, dată fiind și ora din după-amiază la care, din cauza caniculei

de ianuarie, și prietenele, probabil la fel de plictisite ca și ea, dacă nu erau la plajă se retrăseseră cu siguranță în casă și erau puțin dispuse să primească vizite, lucrul cel mai bun era tot o mică escapadă în garsoniera lui Benvenuto.

Urcă scara în grabă, ca pentru a nu fi văzută de nimeni, chiar dacă în casă nu erau decât mama și surorile, și căută cheia sub preș. N-o găsi. Poate e Maria, se gândi Margherita. Într-adevăr, ușa nu era încuiată și, pe divanul lui Benvenuto, într-un capot azuriu, dormea Maria. Pe urmă, Margheritei îi veni să strige, dar nu reuși, și într-o clipă fu jos să le cheme pe mama și pe Rosa.

– Ascultați – spuse Margherita gîfîind –, în biroul lui Benvenuto sînt lupi.

Doamna Elisa zîmbi, și Rosa la fel.

– Ei, asta-i, Margherita – spuse doamna Elisa. Care lupi? O fi poate un cîine. Nu știi ce obicei are Maria să aducă acasă toți cîinii părăsiți din cartier?

– Nu – zise Margherita. Întîi și întîi nu e unu, ci mulți. Și sînt lupi. Stau lungiți pe fotolii și pe măsuțe și unul, mititel, e așezat pe mașina de scris.

– Aș înțelege dacă ar fi foci – spuse Rosa, pedantă. Astea mișună pe-aici. Dar lupi nu sînt în Uruguay. I-oi fi visat, zău.

– Mă mir că vă vine să rîdeți – protestă Margherita, jignită. Ar putea s-o mănînce pe Maria. Ah, da, că în cameră e Maria care doarme.

Neîncrezătoare, doamna Elisa și Rosa veniră după ea. Deschiseră ușa încet. Întinsă pe divan, în capot albastru, Maria dormea. Iar în jur erau într-adevăr lupi. Ferestrele erau închise și jaluzelele lăsate, dar era destulă lumină ca să-i vadă. Stăteau liniștiți, așezați aproape uman pe fotolii, pe măsuțe, pe birou, și un puiandru era culcușit moț pe mașina de scris. Nu păreau fioroși. Căscău placizi, scoțînd limbile roșii, cu un aer vag plictisit, un pic sîcîit, un pic gînditor, și scheunau abia auzit. Erau vreo doisprezece sau treisprezece, dar nu era momentul să-i numere. Cu lupii nu se știe niciodată. Poate de teamă să nu o trezească pe Maria și astfel să înfurie lupii, poate din lașitate, nici una nu suflă. Femeile închiseră ușa și pe urmă imediat se gîndiră că trebuie să cheme pe cineva în ajutor, trebuie să încerce să o salveze pe Maria, n-o puteau lăsa la cheremul fiarelor. Doamna Elisa îi telefonă dom-

nului Medici și lui Benvenuto și în cîteva minute aceștia fură acasă. Cu totul absurd, domnul Medici luă o pușcă, Benvenuto un pistol și urcară. Maria dormea în continuare, nemișcată, pe divan. Dar în jur nu se vedea nici un lup. Ferestrele erau tot închise și jaluzelele lăsate. Lumina soarelui invadea însă încăperea prin toate crăpăturile, iar pe birou se vedeau hîrțiile în perfectă ordine și la fel bibelourile pe măsuțe și pe etajera de deasupra divanului. Numai un vas de flori era răsturnat, dar Benvenuto spuse că-l răsturnase el de dimineață, cînd se îmbrăca, și uitase să-l ridice la loc.

– Și deci, cu lupii voștri cum e? – zîmbi domnul Medici. Probabil sugestie. Nu mă mir de Margherita – spuse –, care e o copilă, dar voi ...

Nu era însă deloc convins de ceea ce spunea. După ochii uluiți și îngroziți ai femeilor se vedea că în camera aceea fuseseră lupi de-adevăratelea.

Benvenuto încercă și el cu o glumă.

– Da – zise – ce-i așa ciudat? Erau lupii mei. Îi aduc întotdeauna cînd plec de-acasă, poate așa n-o să-mi mai tot intrați aici.

Dar era cel mai zguduit. Poate, se gândi, la fel cu mezaninul acela de care nimeni nu-și dădea seama, alte etaje și alte încăperi ale vilei de-alături se întindeau și se încastrau printre etajele casei numărul 2022. Poate că-n ziduri erau trecători secrete și dincolo de pereți se căscău peșteri, vizuinile lupilor, unde în fiecare an lupoaicele fătau și creșteau cățelandrii. Poate, se gîndea, sunetele acelea îndepărtate pe care le auzea uneori noaptea erau urletele lupilor în vizuinile lor, atenuate de grosimea pereților. Ori, poate, lupii coborîseră din pereții acoperiți cu iută, aduși de capotul azuriu al Mariei. Oricum, Benvenuto se hotărî să lămurească afacerea și, noaptea de-a rîndul, cu lumina aprinsă, stătu de veghe lungit pe divan, cu ochii întredeschiși, prefăcîndu-se că doarme. Dar lupii nu se mai întorseseră. Puțin cîte puțin, Benvenuto începu să se convingă sau, mai curînd, încerca să se convingă că nu fuseseră lupi adevărați. Poate fuseseră spiritele unor lupi morți în vremuri depărtate, ajunși acolo întîmplător printr-un ciudat caz de magie inconștientă, sau poate fuseseră lupii din visele Mariei, care în penumbra încăperii prinseseră formă și viață.

Încă multă vreme în casa Medici continuă să se vorbească despre lupii din ziua aceea și se făcură presupunerile cele mai fantastice. Dar n-o să spun

că din ziua aceea printre membrii familiei Medici a domnit o neliniște continuă. Nu, fiindcă n-a fost așa. Despre povestea cu lupii se vorbi tot mai puțin, cu un zîmbet vag, cel cu care se vorbește întotdeauna de lucruri îndepărtate și de mult apuse. Numai Maria nu află niciodată nimic despre întîmplare. Le era frică să-i spună, fiindcă avea inima slabă și, ziceau, i-ar fi provocat un atac. Cine știe însă dacă n-a fost o greșeală. Fiindcă, poate, era singura care știa adevărata proveniență a fiarelor.

(„Corriere Lombardo”, 28/29 octombrie 1946)

Omul cu floarea în buzunar

S-a întîmplat ieri la Milano, în piața Piemonte, în stația tramvaiului 5. Cum știe toată lumea, cine are abonament se poate sui prin față. Ei bine, printre cei care așteptau să urce și, cu obișnuitul gest de oboseală arogantă, arătau abonamentul, era un domn simplu îmbrăcat, serios și nu lipsit de eleganță, care, în mod evident, nu era abonat. Avea în mîină o floare și, cu un vag surîs amical, o întinse vatmanului. Nu era o orhidee și nici măcar un trandafir, era doar o floare de cîmp, galbenă.

Vatmanul nu pricepea: „Dumneavoastră aveți abonament?” întrebă. Domnul nu răspunse: între descumpănit și uimit, încercă din nou să-i ofere vatmanului floarea.

— Ajunge — spuse vatmanul; dacă n-aveți abonament, urcați prin spate și luați bilet.

Însă domnul nu se tulbură, păru întrucîtva jignit de atîta neînțelegere, totuși încercă să insiste. Înaintă și puse un picior pe scară. Era acum foarte aproape de vatman și tot îi mai întindea floarea.

— Dar sînteți nebun — zise vatmanul, și, manevrînd o pedală ascunsă, închise ușile.

Domnul cel tăcut abia apucă să se retragă dezamăgit, cu floare cu tot.

— Ce aiurit — zise un călător.

— Care aiurit — zise altul —, o fi vreun nebun scăpat de la balamuc.

Gestul necunoscutului care voia să înlocuiască abonamentul cu o floare li se părea tuturor absurd.

Un călător, însă, încercă să-l apere. Arătă că necunoscutul făcea o lamentabilă confuzie între omagiu și plată. «Fără să vrea — spuse —, a ofensat demnitatea unui onest funcționar al transportului municipal organizat, încercînd să-l corupă cu o floare. Sau poate nu are noțiunea de funcționar și de mijloc de transport în comun și, oricum, a oferit un omagiu inutil,

neștiind, evident, că în societatea noastră modernă omagiul inutil e absurd. Poate că — mai spuse, nu fără peșanterie — o floare ar fi fost de ajuns ca să-i deschidă domnului portiera cvadrigii lui Apollo, în vremuri mitologice, dar nu și să-i deschidă ușile unui tramvai în 1947». Între timp tramvaiul se repusese în mișcare.

Rămas jos, domnul cu floarea galbenă flutura inutil o legitimație de abonament pe toate liniile.

(„Corriere Lombardo”, 28/29 octombrie 1946)

Mi se zice domnule inginer

Traversam întâmplător parcul, zorit, cu gândul la lucruri de care nu-mi mai aduc aminte. Poate mă gândeam doar la pietrișul care scîrția nervos ca niște cioburi de sticlă, cînd deodată auzii că mi se adresează cineva: — Bună ziua, domnule inginer. Sînteți grăbit, am impresia.

Cine știe de ce, m-am întors. Nu sînt inginer și nimeni nu mi-a spus vreodată așa. Mi-am dat seama totuși că fraza îmi era adresată într-adevăr mie. Cel care mă salutase era un tînăr de vreo douăzeci și cinci de ani, dar părea îmbătrînit înainte de vreme. Zîmbea cu o gură știrbă și sub braț avea o riglă, un echer și o trusă de compas. Avea o față brună și părul negru și o haină prea mare, care-i ajungea pe la jumătatea piciorului, aproape de genunchi.

— De fapt n-aveam o țintă precisă. Mergeam și eu așa, am spus.

Nu era adevărat, dar nu vedeam de ce-ar fi trebuit să informez un necunoscut despre lucruri care mă priveau numai pe mine. Fața aceea brună, cu gura știrbă, n-o văzusem în viața mea.

— Așa, deci, spuse. Nu mai dăm bună ziua vechilor prieteni. Cum merge?

Și, apropiindu-se, îmi întinse mîna. Vorbea cu accent din sud și mi-am dat seama că șchiopăta un pic. Prieteni vechi? Cine știe cu cine mă confundă, m-am gândit. Oricum, nu reușeam să găsesc cuvintele cu care să-i spun că nu-l cunoșteam și că se înșelase. Dar era greu și să continuu jocul: el vorbea în deplină cunoștință de cauză, în timp ce eu trebuia să inventez și să nu spun prea multe, ca să nu mă fac de rîs.

— Și cu lucrul, cum merge, acum că ne-ați părăsit? întrebă. Mai bine sau mai rău?

— Păi, cam tot așa. Ce vreți, în meseria noastră — care? mă gândeam —, chiar dacă o iei pe cont propriu ...

– Ei, nu, s-o iei pe cont propriu ar fi altceva. Dar, oricum, noua firmă vă oferă mai multe garanții. Mai serioasă, mai mare, ce mai ...

Bine de știut, mi-am zis. Așadar, nu lucrăm pe cont propriu, schimbăsem doar firma.

– Și dumneavoastră? Îl întrebai, ca să deviez discuția.

Să vorbim un pic despre tine, frumosule, mă gândeam. Acum eu pun întrebări.

– Ei, îmi răspunse, eu, ca totdeauna. N-am ce pretenții să am, n-am poziția dumneavoastră, eu, oricât de ... Acum că s-a dus javra aia de Moretti, sîntem ceva mai liberi.

Tot mai dificil, m-am gândit. Elemente noi, mie necunoscute: o fi studiat și el ingineria, *ca mine?* – și afurisitul ăsta de Moretti. Cine o fi?

Deodată, vechiul prieten roși:

– Scuzați-mă, bolborosi, uitasem că vă e rudă. Apoi însă își reveni și liniștit, schiță o jumătate de zîmbet:

– Dar dumneavoastră, sigur, n-o să vă supărați. Doar îl cunoașteți bine.

– Ba bine că nu, spusei. Păi cum – și schițai și eu un zîmbet încurcat –, nu vă amintiți că și eu, de-atîtea ori ...

Amîndoi izbucnirăm în rîs și, chiar ca doi vechi prieteni, ne băturăm reciproc pe umăr.

– Ei, așa, zise vechiul prieten și oftă. Dar acum mă gândesc să las totul baltă și să plec în America.

Și eu, voiam să spun, dar el mi-o luă înainte:

– Și familia, familiei dumneavoastră cum îi merge?

– Bine, mulțumesc, spusei, și mă gândii: Așadar, am și o familie.

– Tot la țară?

– Da, spusei, sînt încă la țară.

– Păi cum, doar Franceschi mi-a spus că ați închiriat un apartament și i-ați adus pe toți în oraș?

Fir-ai să fii, dacă știi mai bine ca mine că sînt cu toții la Milano, de ce mă faci să greșesc, de ce-mi pui întrebări strîmbe? Cine știe cîți copii oi fi avînd.

– Nu, Franceschi s-a înșelat. I-am spus că o să-i aduc, nu că i-am adus. De altfel, apartamentul încă nu e gata.

Vechiul prieten nu protestează, asupra apartamentului nu e informat. I-aș putea turna o grămadă de povești, dar e mai bine să n-o fac. Nu se știe cum se poate întoarce discuția.

– Și copiii? Sînt bine amîndoi?

Mă așteptam eu, dar de data asta s-a păcălit amicul. Știu cel puțin că sînt doi.

– Mulțumesc, bine, – spusei – Cel mare ...

– Cum, cel mare? Fetița, vrei să spunei. Sau nu e fetiță, cea mai mare?

– Ba da, vroiam să spun fetița. A avut pneumonie (s-o fac chiar să moară nu mi-ar fi plăcut), dar acum e mai bine.

– Slavă Domnului, zise vechiul prieten. Și doamna, tot rău se simte?

– Acum e ceva mai bine, spusei.

– Mda, dar cu boala ei, de ...

Apoi își dădu seama că e din nou pe picior greșit (frumos e că pe picior greșit ajunge tot el, care le știe pe toate, îmi trecu prin minte) și spuse:

– Dar, sigur, dacă se îngrijește bine ...

– Să sperăm, am zis. Cu medicamentele noi care sînt acum ...

– Să sperăm, spuse și el, dar nu părea prea convins.

Poate spunea așa doar ca să-mi facă plăcere. – Și dumneavoastră, cu ficatul dumneavoastră?

Ce familie, mă gândii. Toți bolnavi.

– Acum mă simt mai bine și eu (puteam să mă fi și vindecat de tot, era așa de ușor). Oricum ...

– Vai, domnule inginer, scuzați-mă. Întîrziu. Știți, cu șeful nu e de glumit.

– Ei, am spus, doar îl știu foarte bine. Duceți-vă, duceți-vă. Și la revedere. Cum îmi pun casa la punct vă invit pe la mine să bem un ceai împreună.

– Ce vorbiți, domnule inginer ... Prea multă cinste pentru mine.

– De ce, doar sîntem vechi prieteni, nu?

Ne strînsesem din nou mîna și ne privirăm în ochi. Avea ochii adînci și sinceri. Apoi vechiul prieten se îndepărtă grăbit.

Întîrziaseam și eu. Acum mai bine mă întorceam acasă. Pe stradă m-am mai gîndit puțin, în trecut, la întîmplare și dintr-o dată mi-am dat seama că treaba asta dura deja de mai multă vreme. Încă de vreo două sau mai multe săptămîni încoace, oameni cu totul necunoscuți mie mă salută amical. Cîte unul îmi zîmbește și mă întrebă: «Cum merge?», pe stradă, în tramvai. Cîte un altul îmi zice: «De ce nu mai dai și tu un telefon? Vino pe la mine într-o seară, să facem un pocheraș». Credeam că nu mi se adresează mie.

*

Dar acum totul e limpede. Alaltăieri, în piața Cordusio, un tînăr m-a salutat și s-a apropiat cu mîna întinsă, zîmbitor. Dar a rămas la mijlocul drumului, cu mîna în aer, încurcat.

— Iertați-mă, spuse, dar nu sînteți inginerul Silvano Mariti, din Reggio Calabria ...?

Ba da, i-aș fi putut răspunde, sînt inginerul Silvano Mariti, lucrez la o nouă firmă, am doi copii și o soție bolnavă și sufăr de ficat. Îi cunosc pe Moretti și pe Franceschi. Dar, luat pe neașteptate m-am descumpănit.

— Nu, îmi pare rău. Nici nu-l cunosc. Și n-am fost niciodată la Reggio Calabria ...

— Scuzați-mă, atunci, spuse tînărul. A fost o confuzie.

Nu, prietene, n-a fost o confuzie. E drept că n-am fost niciodată la Reggio Calabria, dar sînt, cel puțin un pic, inginer și, într-un fel, mă numesc Silvano Mariti, cum bine mi-ai zis tu.

De la o vreme încoace, în timp ce lîncezesc în fața mesei de scris, desenez construcții fantastice, în linii drepte sau curbe. Nu știu dacă sînt schițe sau poduri, clădiri, viaducte sau diguri, o să-i întreb pe prietenii mei ingineri, dacă n-o să reușesc să-mi aduc singur aminte. Mi-am cumpărat un echer, o riglă și compasuri, și în orele libere nu mai citesc romane, ci cărți de algebră și de mecanică. Am observat, și lucrul nu mă surprinde, că și vocea mi s-a schimbat. Eram tenor cîndva, acum sînt ușor bariton. Și și chipul mi s-a alungit și am slăbit un pic. Probabil că semăn tot mai mult cu inginerul Silvano Mariti din Reggio Calabria. Azi-dimineață m-am privit în oglindă și fără

uimire mi-am dat seama că ochii mei, odată căprui, au acum vagi reflexe albastre. O să-mi urmăresc zilnic în oglindă prefacerea lentă.

Silvano, cine știe pe ce întindere pustie și cumplită albesc oasele tale neîngropate. Tu-mi arăți o încredere care mă mișcă. Dar voi fi eu în stare să-ți țin locul cu cinste? Voi putea eu să mă îngrijesc, așa cum se cuvine, de familia ta, adică a mea, care trăiește încă la țară, de soția ta bolnavă de un rău incurabil, de copiii mei, dintre care fetița e cea mai mare?

(„Corriere Lombardo“, 3/4 noiembrie 1947; în traducere spaniolă: „Marcha“, Montevideo, 8.VI.1951)

Cinematograful

O să fiu scurt — spuse Alberto, pe care prietenii nu-l mai văzuseră de exact douăzeci și doi de ani, trei luni și patru zile. În ziua aceea, știți când, m-am dus cu soția mea la cinema, mai bine zis ne-am hotărât să mergem la cinema. Trebuia să vedem un film cu Clara Bow, da, cu Clara Bow, mi-aduc bine aminte. Am lăsat fetița acasă: avea doi ani. Și pe stradă, aproape de cinematograful, i-am spus nevesti-mi: „Tu du-te înainte, eu intru aici la tutungerie să-mi cumpăr țigări“.

În tutungerie era o grămadă de lume. Mi-amintesc, ce ciudat, erau și trei doamne care voiau să telefoneze, dar tutungiuil acela n-avea telefon. Și o altă doamnă ... A cumpărat un pachet de țigări egiptene, a plătit și, întorcându-se să iasă, mi-a atins cotul, cred că intenționat: era Carla, adică am aflat pe urmă că o chema Carla. M-a privit și mi-a suris: avea privirea dulce și, cum se spune, catifelată, dar nu-mi plăcea; cinstit, nu-mi plăcea, credeam cel puțin că nu-mi place. Dar era foarte tânără și purta o pălărioară ciudată, tiroleză, mai mult bărbătească decât de damă.

Am cumpărat și eu un pachet de țigări și am ieșit, dar Carla mă aștepta. «Vino» — îmi spuse. — «Mă cheamă Carla». — «N-am cum» — i-am răspuns «trebuie să merg la cinema, mă așteaptă soția mea.» — «O să mergi mai târziu, nu te țin mult. Doar câteva ceasuri. Sau câteva zile, sau câțiva ani», adăugă cu un ton glumeț și din nou surise. «Nu pot așa i-am spus. Sînt doar cu ce am pe mine, uite» — «Nu contează, să nu pierdem vremea. Am toate lucrurile soțului meu, or să-ți vină bine, o să vezi: aveți aproape aceeași statură, ești poate doar ceva mai înalt».

Faptul de a fi ceva mai înalt decât soțul ei mi-a făcut plăcere. Așa că m-am dus cu ea, cu Carla, și am rămas împreună mai bine de douăzeci de ani. Am uitat totul, absolut totul, am călătorit. America, Australia, Africa.

Nu mi-a pus nici o întrebare, iar eu n-am întrebat-o nimic. Persia, Irlanda, Mexic. M-a iubit mereu. Chile, Nigeria, Madagascar. Dragostea ei n-a ajuns niciodată să mă plictisească. China, Aleutine, Alaska și din nou în Europa, în Spania, în Franța, apoi acasă, acasă la ea. Ea nu se sătura deloc să mă iubească. Dar ieri, dintr-o dată, mi-am adus aminte: cinematograful, filmul cu Clara Bow, trebuia să merg la cinema: soția mea mă aștepta. Și am fugit ca un hoț, nici măcar nu mi-am luat rămas bun.

Îmbătrânisem, desigur, dar pasul mi-a devenit sprinten în timp ce mă apropiam de cinematograf: n-aveam timp de pierdut, și-apoi trebuia să arăt un minimum de bunăvoință.

Era acolo – cine? nevastă-mea, bineînțeles –, mă aștepta sub coloane, plimbându-se încolo și înapoi.

– Vai, Alberto – zise –, ce târziu e. Poate ar fi mai bine să mergem acasă. De altfel au schimbat filmul și ăsta, cu siguranță, n-o să-mi placă. Actorii de azi nu mai știu să joace ca cei de altădată. Și pe urmă ... fiica noastră, cine știe cât o fi crescut de mare; domnișoară de măritat, cu siguranță ... Dar ce haină frumoasă ai, doar că ți-e puțin scurtă, ar trebui s-o lungim.

Așa, altceva n-a mai zis.

Alberto încheiase. Unul dintre prieteni, poate Franco, se ridică, ca pentru a da o anume solemnitate la ceea ce voia să spună, și remarcă cu un aer antipatic, profesional: «Lăsînd la o parte faptul că nu e vorba de ceva ieșit din comun, dintr-un caz ca al tău ar fi o eroare să se tragă concluzii cu caracter general în privința oportunității sau inoportunității mersului la cinema sau în privința devotamentului femeilor».

Domenico întrebă: «Ce țigări ai cumpărat, în seara aceea?»

Ceilalți prieteni comentează în diverse moduri. Iar cei care se mai aflau în cafenea păreau să nu fi auzit nimic; ascultaseră.

(*Corriere Lombardo*, 2/3 februarie 1949; în traducere spaniolă: „Mundo Uruguayo”, 1.II.1951)

Roncevaux

Sandro era slab și palid. Era ora cinci după-amiaza.

– Ce mai faci? îl întrebă Domenico. Nu ne-am văzut de nu știu cînd.

– Așa-i – zise Sandro. Nu ne-am văzut de nu știu cînd.

De mai bine de-un an Sandro trăia departe de lume, în casa cea mare și albă înconjurată de tei. Ciudat că în tot timpul ăsta lui Domenico nu-i trecuse prin minte să-i facă o vizită. Cîndva erau foarte buni prieteni. Dar de la o vreme Sandro începuse să spună lucruri de neînțeles, și cînd se vorbesc limbi diferite e greu să menții prietenia.

– Ai întrerupt bătălia – zise apoi Sandro. La ora asta, de obicei, vine profesorul Ronchi, de data asta ai venit tu. Era pe sfîrșite. Olivier a căzut de mult sub loviturile califului din Cartagina. Am rămas singuri, eu și arhiepiscopul, dar și arhiepiscopul are scutul străpuns, armura sfișiată și patru sulite în trup. Și totuși luptă încă, și sarazinii mor.

– Săndro, nu te supăra. Tu ai fost întotdeauna atît de rațional ...

– Nu – spuse Sandro. – Nu-s atît de prost încît să mă cred Roland. Sînt atîția aici care cred că sînt cineva, dar nu sînt. Eu însă sînt Roland.

– Nu înțeleg.

– Ți-e frică să înțelegi. Sînt Roland. Uite: dimineața călăresc fericit în fruntea ariergărzii lui Carol cel Mare. Alături de mine îi am pe Olivier și pe arhiepiscopul Turpin și pe cei doisprezece Pairi ai Franței. Călăresc fericit și trufas, fiindcă sînt nepotul împăratului și conte de Bretania iar la Aquisgrana mă așteaptă logodnica mea, Aude cea cu brațe albe. Călărim pe poteci de piatră, printre munți înalți și pătrundem în trecătoarea de la Roncevaux. În timpul ăsta sarazinii sînt pe urmele noastre: Ganelon ne-a trădat și oamenii regelui Marsile se apropie. Olivier se urcă pe o înălțime și-i vede și vrea să sune din corn, dar eu nu încuviințez. Vom da bătălia, spun, dacă va fi nevoie: nepotul lui Carol cel Mare nu cheamă pe nimeni în ajutor. Și bătălia

începe. E minunată, e ca o viltoare, așa spune poemul. Cei doisprezece Pairs se bat ca leii și fărîmă sulitele și sîrtecă platoșele sarazinilor. Cad regii păgîni, regii mauri care se-nchină lui Apollo și lui Mahomed.

Soarele e sus și încinge stîncile iar bătălia e în toi. Sosește regele Marsile cu oastea lui: sînt douăzeci de coloane. Le scînteie în soare pietrele scumpe, coifurile aurite. Acum însă încep să cadă baronii mei: Valdabrun, regele Ierusalimului, îl ucide pe ducele Samson, iar Grandogne, fiul regelui Capadociei, doboară pe Gérin și Gérier și Béranger. Cavalerii mei sînt îndurerați: „Cum pier ai noștri“, spun ei. Apoi, sub loviturile mele, se prăbușesc Valdabrun și Grandogne. Și cavalerii zic: „Izbește strașnic comandantul nostru“. Strigă înspăimîntat regele Marsile: „O, țară mărită, zdrobească-te Mahomed“. Dar ai noștri tot cad. La ce bun mai sun din cornul de fildeș? Carol cel Mare mă aude și tresare, dar lîngă el e Ganelon, și împăratul călărește mai departe.

„Munții sînt înalți, uriași, neguroși, văile adînci, torențele repezi“. Așa spune poemul. Carol cel Mare călărește și barba albă-i acoperă armura. Între timp au fost doborîți Anselme și Angélier din Bordeaux și Othon și Gautier și Beuve și Girard din Roussillon. Ce mai contează că Marsile, cu mîna ciuntită, o ia la fugă cu cei douăzeci de mii de păgîni ai lui? Rămîne să ne înfrunte unchiul său, califul Cartaginei, al Alfunei, al Garmaliei și al Etiopiei, cu maurii lui. Și Oliver cade strigînd *Montjoie*, strigătul de luptă al lui Carol cel Mare.

La punctul ăsta vine, de obicei, profesorul Ronchi și totul se întrerupe. Acum ai venit tu. Dar bătălia continuă. Sînt doborîți cavalerii cu toții și cad uriași, armeni, sarazini și turci. Dar uite că e rănit și arhiepiscopul: scutul i-e străpuns, coiful zdrobit și are patru sulite-n trup. Și moare. Rămîn singur cu sabia mea Durendal și-s palid și obosit. Degeaba mai sună cornul de fildeș: Carol cel Mare m-aude și se-nfioară, dar nu va veni. Cînd va veni, va fi prea tîrziu: la umbra a doi frasini, întins pe iarbă, eu, cuceritorul Bretoniei, al Poitou-ului, al Normandiei, Romagnei, Lombardiei, Bavariei, al Flandrelor și al Poloniei, cuceritorul a o sută de țări spre gloria lui Carol cel Mare cu barba lui albă voi fi deja mort, cu ochii întorși către Spania, țara primejdiilor. Nu va mai fi nici un sarazin, iar drumul meu va fi și el pecetluit.

— Dar, Sandro ...

— Nu, Domenico. Tie ți-e frică să înțelegi. Tragedia mea e și a ta, dar ție ți-e frică să înțelegi. Drumul meu n-are capăt. Eu îl invidiez pe celălalt: a murit o singură dată, fără să știe. Drumul meu însă reîncepe în fiecare dimineață, și în fiecare seară rămîn vlăguit și sleit de sînge sub frasinii din Roncevaux. Dimineața călăresc fericit, pentru că sînt nepotul lui Carol cel Mare și conte de Bretania și la Aquisgrana mă așteaptă Aude cea cu brațe albe. Mă prefac a călări fericit, dar știu că sarazinii sînt pe urmele mele. Și bătălia începe, e minunată, e ca o viltoare, dar eu știu cum va sfîrși: am citit de-atîtea ori poemul. Munții sînt înalți, uriași, torențele repezi. De ce încerc să insuflu curaj cavalerilor? Doar ca să se împlinească destinul? Știu prea bine că vor muri cu toții: Samson, Gérin, Gérier, Anselme, Angélier, Othon, Benoé, Gautiér, Girard și Béranger și, la urmă, și Olivier și arhiepiscopul Turpin, iar eu nu voi putea face nimic. Sun, ca un ritual, din cornul de fildeș, dar știu — Carol cel Mare, deși mă aude, nu va veni, va veni prea tîrziu. Și mereu aceleași sfaturi ale lui Olivier, aceleași comentarii naive ale baronilor, aceleași strigăte ridicole ale păgînilor. Ziua mea începe și se sfîrșește la Roncevaux și așa va fi mereu.

— Sandro — spuse Domenico — cred că înțeleg. Și erai într-adevăr puțin tulburat.

— Nu, nu înțelegi. Fiindcă, dacă ai înțelege, ai fi tu aici, în camera asta, în locul meu, iar eu aș ieși în locul tău la plimbare cu fete frumoase. Dar vouă vă e frică să înțelegeți. Nu e nici o diferență între mine și voi. Chinul meu e și-al vostru, al tău, al profesorului Ronchi, al inginerului, al preotului. Sînteți Rolanzi cu toții. De dimineață călăriți fericiti, dar tot timpul cu teama sarazinilor care vă urmăresc. Sînt pe urmele voastre păgînii, și vitejii n-o să vă slujească la nimic. Bătălia e minunată, e o viltoare. Dar cad prietenii voștri, Gérier, Gérin și Béranger și toți ceilalți. Și voi nu-i puteți ajuta. E fără folos și chemarea din corn de fildeș. Carol cel Mare vă aude și se cutremură, dar alături de el e Ganelon, iar împăratul — de-acuma bătrîn, are mai bine de două sute de ani — călărește mai departe către Aquisgrana. Se prăbușesc Olivier și arhiepiscopul Turpin, se prăbușesc strigînd absurd *Montjoie*, strigătul de luptă al lui Carol cel Mare, și voi nu-i puteți ajuta. Munții sînt

înalti, uriași, neguroși, văile adânci, torențele repezi. La ce vă slujește că ați cucerit o sută de țări spre gloria lui Carol cel Mare? La ce vă slujește c-aveți sabia Durendal, cea de neînfrînt? Bidiviii se prăbușesc sub voi, iar Carol cel Mare vă aude tînguirea, dar va sosi prea tîrziu. Soarele pîrjolește stîncile și se apropie de asfințit. Și voi vă luptați mai departe cu păgîinii din trufie, nebuneasca voastră trufie de nepoți ai împăratului și conți de Bretania. Marsile fuge, dar rămîne califul cu maurii lui. Și voi mergeți să vă întîmpinați sfîrșitul, acolo, sub frasini, cu chipul încă întors către Spania, țara primejdiilor. Carol cel Mare, desigur, vă va răzbuna. Va pune să fie omorît Ganelon, îi va înfrînge pe calif și pe emir, va cuceri pentru imperiul său Saragossa și pentru legea creștină pe Bramimonde, soția lui Marsile. Dar la ce bun? Voi n-o s-o mai vedeți niciodată pe Aude cea cu brațe albe, nici Aquisgrana, nici turnirurile. Nu veți ieși niciodată din Roncevaux, drumul vostru va fi pe vecie același; Roncevaux nu iartă.

— S-a făcut ora șase și trebuie să plec — spuse Domenico. Și apoi mai adăugă ceva. Era o prostie, cine știe de ce o rosti: — Iartă-mă, Sandro — zise —, dar dacă toți — eu, tu, profesorul Ronchi, inginerul, preotul — sîntem Rolanzi, cine sînt ceilalți? Cine sînt Olivierii noștri, Berangerii noștri, Carol cel Mare al nostru?

— Nu sînt — zise Sandro. Și-acuma du-te. Mi-e sete și Turpin va merge să-mi aducă apă. Dar nu va ajunge la izvor: bietul arhiepiscop, are patru sulite-n trup.

Domenico ieși. În cameră soarele pîrjolea acum zidurile albe. Veșnicul drum se apropia de capătul lui din fiecare zi. Dar bătălia era încă minunată, era o vîltoare.

(„Corriere Lombardo“, 23/24 iunie 1949)

Giuseppe și spiritele

Ți-aduci aminte, Giuseppe? În dreapta era lacul, verde. Era și o ușoară briză? Nu-mi amintesc dacă era briză. Oricum, înverzeau copacii și la stînga era muntele verde; doar în vîrf, pete albe.

Căruciorul scîrțîia (ți-amintești, Giuseppe?), plin vîrf cu saltele și cu lemnărie. Spune drept, Giuseppe, recunoaște că te ajutam și eu, cînd mergeam la deal, și tu protestai nițel, nu fiindcă nu ți-ar fi făcut plăcere, ci pentru că-ți ziceai că pe urmă n-ai mai fi putut să-mi ceri cu inima ușoară o sută de lire pentru un parcurs de un kilometru. Dar greșeai. În clipa aceea, cine știe cum, eu chiar nu mă gîndeam la banii pe care trebuia să ți-i plătesc: te ajutam fiindcă țineam la tine.

Și trebuie să recunoști că nu era puțin lucru să țin la tine. Tu pe-atunci erai foarte murdar, Giuseppe. Mai ești și-acum. Țista, deși e apă cîntă vrei, nu se spală niciodată, mă gîndeam, și mă înfuriam pe tine, mă înfuriam de-a binelea în sinea mea. Fiindcă nu-i adevărat că o făceai din sărăcie. O, nu vreau să spun că nu erai foarte sărac. Nici căruciorul nu era al tău, era luat cu împrumut. Ba chiar l-am cerut eu pentru tine, fiindcă în tine n-avea nimeni încredere. Cu siguranță, te credeau bețiv. Știu și că n-aveai casă, locuiai într-o cămăruță a unei mătuși bătrîne, cerșetoare și ea, dar cu mai mult noroc decît tine. Pentru că tu, Giuseppe, ce să ne mai ascundem, erai la urma urmelor un cerșetor. Poate nu-i adevărat că mîncai la capucini, fără să plătești un ban? Mi-aduc aminte foarte bine. La unsprezece și jumătate te întilneam regulat pe drumul mănăstirii, în mîna cu o tinichea ruginită (îmi pare rău că ți-o spun, dar și tinicheaua era murdară), în care căpătai supă de la bunii călugări. După aceea o mîncai cu mîinile, mîncai cu mîinile tăitei și verdețurile și zeama o sorbeai la urmă.

Dar aceste amănunte despre tine ar putea să-ți pară fără rost. Tu ești perfect la curent cu ele. Și, crede-mă, ți le repet acum doar ca să te conving

că-mi amintesc totul, și cel mai mic detaliu. Ce e însă important e că — ce ziceam? — da, că țineam la tine. Și nu era puțin lucru să țin la tine, murdar cum erai. Și te ajutam să împingi căruciorul când mergi la deal, căruciorul cu saltele și luminări, și tu protestai, fiindcă te gândeai că n-o să-mi mai poți cere o sută de lire (într-adevăr, m-ai cerut o sută douăzeci).

Și ce-mi spuneai? Ți-aduci aminte ce-mi spuneai? Ziceai mai întâi de toate: „Nu e adevărat că sînt bețiv. Doamna cu căruciorul o fi visat. Nu e cîtuși de puțin adevărat“. Dar atunci, Giuseppe, ce făceai tu cu toți banii pe care-i câștigai, dacă nu cheltuiai nimic? Că doar mîncai la capucini. Poate că mătușa aceea bătrînă, dat fiind că erai cam nătîng (mai ești și acum?), ți-i fura.

Apoi, deodată, mi-ai zis: „Și dumneavoastră ce credeți? Că eu am fost totdeauna așa? Eram bogat pe vremuri. Aveam terenuri și livezi de măslini. Ah, ce măslini aveam! Și ce ulei făceam! Și cît! Dar pe urmă necazurile, nenorocirile, bolile, copiii care mi-au murit, nevasta la balamuc ... Acum am ajuns așa. Dar eram un domn, odată, aveam terenuri și livezi de măslini. Și eram un domn cumsecade. Eu, dacă vedeam un sărac, îl întrebam: ți-e foame? și el îmi răspundea, să zicem, da. Atunci îl duceam într-un birt și spuneam: dați-i să mănînce cît vrea, și să bea, plătesc eu!“ Și tu-mi spuneai asta ca să pregătești terenul, ca să poți cu inima ușoară să-mi ceri și o bucată de pîine și un pahar cu vin, peste cele o sută de lire (de fapt, mi-ai cerut o sută douăzeci). Mi-o spuneai fiindcă intenționai să-mi mai ceri și o cămașă și o pereche de pantofi vechi.

Apoi, dintr-o dată, ne-am oprit amîndoi sub doi pini, în colțul unei grădini. La dreapta aveam acum castelul și și mai la dreapta lacul cel verde. Se vedeau caișii în floare. Și tu ai spus: „Priviți! E primăvară! Și vîntulețul ăsta e vînt de primăvară“. (Care vîntuleț? Cred că nu era nici un vînt. Într-adevăr, lacul, în dreapta, dincolo de castel, nu era încrețit.) Și eu am răspuns (ți-aduci aminte cum am răspuns?): „Primăvara, ce frumos!“ Dar tu nu terminaseși: „Primăvara, însă — așa ziceai — e pentru domni. Noi ăștia săraci nu ne bucurăm de primăvară. Ne dăm seama de ea numai fiindcă nu mai e nevoie de pantofi“. Și erai șmecher: întăreai vorba pantofi, fiindcă tu, afurisitul, voiai totuși o pereche de pantofi, chiar pentru primăvară, fie și

de pînză. De altfel, trebuia să te mulțumești cu de-ăștia, nici n-aveam alții să-ți dau.

Dar sub copacii în floare, avînd încă în dreapta castelul, ai devenit dintr-o dată serios. „Dumneavoastră credeți în spirite?“ — asta a fost întrebarea ta, iar eu ți-am răspuns: „De ce?“ și am zîmbit: în întrebarea ta nu bănuiam nici o neliniște. „Pentru că, uitați — și spunînd asta gîngăveai și scuipai, fiindcă tu, Giuseppe, aveai și o serioasă dificultate de pronunție — uitați, ziceai, eu acum cîteva zile am găsit o bucată de hîrtie, o foaie, de fapt o jumătate de foaie smulsă din cine știe ce carte, și pe ea era scris: Dacă ai putea, continuă spiritul, să ne vezi cu adevărat și să trăiești fie și o singură zi de viață pur spirituală, n-ai mai voi să te întorci la viața pămîntească“.

Și vroiai să-mi explici fraza; se vede că te gîndiseși mult la ea: „De aici se vede că spiritul e cel care vorbește, nu-i așa?“ întrebai. Și apoi te năpădeau îndoieli: „Dar dumneavoastră credeți în spirite?“ Iar eu zîmbeam și nu mai ziceam „De ce?“, ziceam: „Nu, astea-s toate prostii“. „Păi cum, insistai tu, dacă pe bucată mea de hîrtie sta scris: Dacă ai putea, continuă spiritul ... Mi se pare că de-aici se vede că vorbește spiritul“. Și eu mă încăpățînam: „Nici vorbă, toate astea-s prostii.“ Și mă gîndeam: ia uite șmecherul, vrea să-mi câștige bunăvoința, ca să-mi poată cere după asta o cămașă și o pereche de pantofi vechi. Și ți le-am și dăruit, dacă-mi amintesc bine.

Dar tu m-ai lăsat, posomorît, și, la întoarcerea pe-același drum, pe sub copacii în floare, cu castelul și lacul în stînga și muntele verde în dreapta, mergeai cu capul aplecat. Și eu nu știam de ce. Am înțeles mai tîrziu: fiindcă credeai că nu țin la tine. Îți dădusem pantofii și cămașa, dar de spiritele tale îmi bătusem joc. Și ghiciseși, Giuseppe, fiindcă o făcusem într-adevăr cu rea credință. Îmi ziceam: și de ce mă rog să-i dau satisfacție ăștia, cînd el nu se gîndește decît să mă fraierească de o sută de lire? Și nu pricepeam că ție puțin îți pasă de bani.

Acum, Giuseppe, îmi pare rău, și, numai între noi, trebuie să-ți spun ceva: bucată aceea a ta de hîrtie tipărită nu era o bucată de hîrtie oarecare, fiindcă din ea rezulta clar, așa cum susțineai tu, că spiritele vorbesc muritorilor.

Giuseppe, apropie-te, și eu cred în spirite. Dar să nu spui la nimeni.

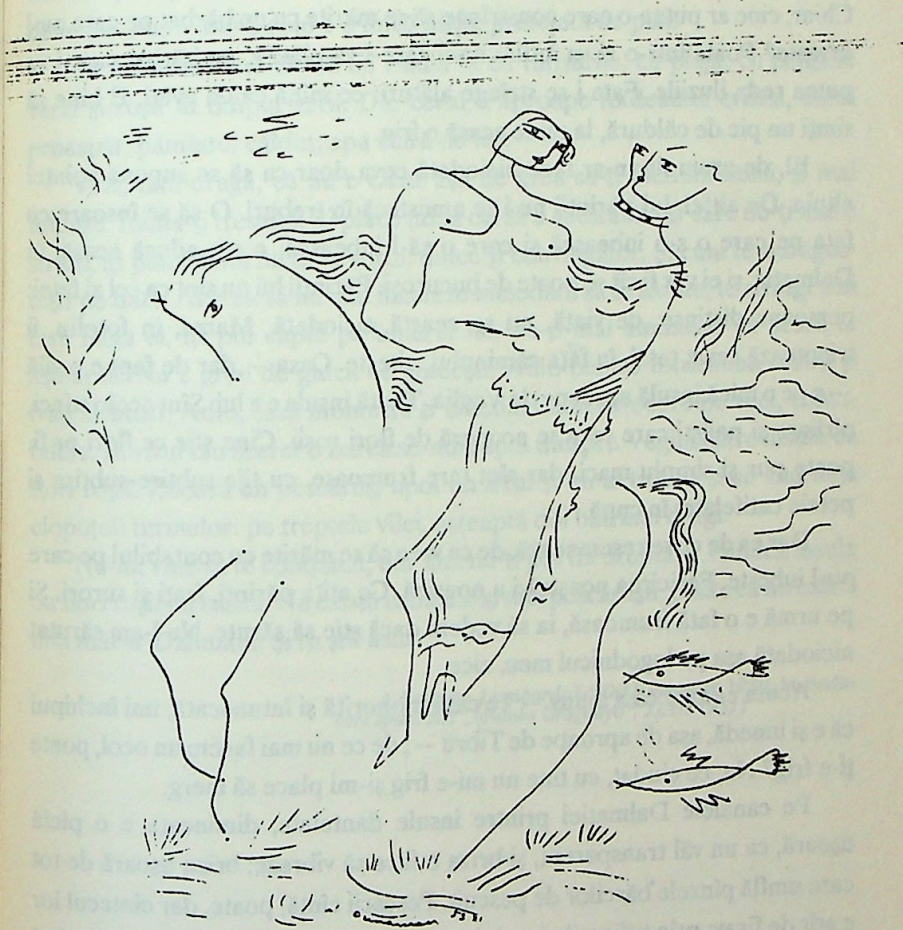
Insula cu flori roșii

Ciudată, stupidă întâlnire în tramvai. Ea n-avea bani schimbați; roșie ca focul, vroia să coboare, poate n-avea deloc. Dacă nu vă deranjează ... Dar nu, de ce?... Ce mare lucru, sînt cîteva lire, dacă-mi permiteți, bineînțeleș, și dacă nu vă deranjează. Așadar, pentru cîteva lire — un bilet galben — împreună pentru o călătorie atît de lungă, ocolind tot orașul. Trec biserici, spitale, piețe, poduri și grădini. Ei, eu am cam ajuns, ar trebui să cobor aici. Da, sigur, și eu am cam ajuns, adică o să fac o bucată pe jos.

Prima stradă la dreapta, apoi la stînga. Dar despre ce să vorbești, cum să prelungești această întâlnire stupidă? Părul ei foarte negru, cît e de lung și de strălucitor, aproape scînteiază în întunericul platanilor. Ea e din Roma, nici nu mai trebuie s-o întrebi. Studentă, sigur, s-a văzut imediat. Și el? Dumneavoastră sînteți din Veneto? Aproape: dalmat. Ce bine, am putea începe acum o discuție scînteietoare și niciodată despre canalele Dalmației. Insule înșorite, cu pini și chiparoși, scăldate de ape atît de limpezi, abia clipocind în grotle lungi. Și ce tăcere în golfuri, în apele limpezi dintre acele insulițe, pe care vîntul placid de-abia le-ncrețește.

Oh, ea are o viață atît de obișnuită: la universitate, acasă, pe urmă iar la universitate și iar acasă. Nu iese niciodată, are o mulțime de frați și de surori mai mici, trebuie să se ocupe de ei, trebuie să aibă ea grijă de toate treburile. O plictiseală cum nu se poate spune, de moarte, ferecată, fără speranță. Părinții care se ceartă tot timpul, cei mici care ți se agață de fuste.

Nu ziceți așa — asta doar ca să lungim vorba mai departe —, vă veți căsători și veți fi fericiți. Sînteți atît de drăguță, mai mult, cu adevărat frumoasă. Nu, nici măcar. Știe deja care-i va fi destinul, mereu același ca un drum care n-are capăt. Are un logodnic, i l-a ales mama: e un prieten al familiei, un urît, pur și simplu un necioplit; zice că e contabil, dar cine știe.

Va continua deci să deretice, să bucătărească, să facă târguielele, pe urmă îmbătrînește și gata.

Sigur, dacă o să vrea să-i asculte pe părinți, dar ar putea și să n-o facă. Chiar, cine ar putea-o oare constrînge să se mărite cu un bărbat pe care nu-l iubește? Poate într-o zi va întîlni unul care-i va plăcea, un bărbat care-i va putea reda iluziile. Fata i se strînge alături: ce mîină caldă aveți. E bine să simți un pic de căldură, la mine acasă e frig.

El, de exemplu, n-ar face niciodată ceva doar ca să se supună voinței altuia. De altfel, lui părinții nu i se amestecă în treburi. O să se însoare cu fata pe care o s-o iubească și care o să-l iubească, o s-o aducă acasă, în Dalmația, și ei vor fi cît se poate de bucuroși. Părinții lui nu sînt ca cei ai fetei: persoane distinse, de viață, nu se ceartă niciodată. Mama, în fotoliu, îi tricotează ceva; tatăl, în fața căminului, citește. Casa — dar de fapt e o vilă — e pe o mică insulă aproape de Veglia. Toată insula e a lui. Sînt acolo stînci, pîrîiașe și pajiști care vara se acoperă de flori roșii. Cine știe ce flori or fi, poate pur și simplu maci, dar sînt tare frumoase, cu tija subțire-subțire și petale catifelate, în cupă.

Dar ea de ce se resemnează, de ce vrea să se mărite cu contabilul pe care nu-l iubește. Fericirea noastră-i a noastră. Ce atîta părinți, frați și surori. Și pe urmă e o fată frumoasă, ia să vedem dacă știe să sărute. Nu l-am sărutat niciodată așa pe logodnicul meu, zice.

Acum ea zice că a ajuns — ce casă mohorîită și întunecată, îmi închipui că e și umedă, așa de aproape de Tibru —; de ce nu mai facem un ocol, poate ți-e frig? Nu, ce ciudat, cu tine nu mi-e frig și-mi place să merg.

Pe canalele Dalmației printre insule dantelate, dimineța e o pîclă ușoară, ca un vîl transparent, și briza o face să vibreze; briza ușoară de tot care umflă pînzele bărcilor de pescuit. Pescarii cîntă, poate, dar cîntecul lor e atît de firav; prin tufișurile insulei cu flori roșii răsună clopotele de la gîtul berbecilor, pe pajiști zburdă mieii, albinele adună mierea. Cît sînt de frumoși și de parfumați fagurii de-abia scoși din stup; e o prostie să mănînci mierea făinoasă care se vinde prin prăvălii în borcane; cu siguranță, nu poate fi veritabilă. Acolo părinții îl așteaptă: într-o zi o să se întoarcă cu mireasa lui. Să vedem, să vedem dacă ai gust, vor zice bătrînii și vor fi grozav de bucuroși.

La Veglia ne va aștepta Giulia, barca noastră. Dacă e mare? Sigur că da, de-aici pînă la copacul de colo. Vom visli pînă la golful insulei mele și vom acosta aproape de casă: vila e chiar pe țarm, treptele scărilor sînt scaldate de mare. Puțin mai încolo e o mică plajă, protejată de pini.

Ce frumoasă trebuie să fie insula ta cu tufișurile, cu plaja, cu pajiștile verzi și roșii în timpul verii. Da, cerul e aproape totdeauna cristal, aerul proaspăt, pămîntul cald, apa clară de tot.

Vezi, fată dragă, că nu e chiar așa de greu să-ți faci noi iluzii, și mai intense. Inima-ți tresaltă, îți place mîina caldă a acestui tînăr care nu-ți mai e străin, îți place felul lui de-a vorbi, dulce și convingător. Și cum te-ndrăgostești pe dată. Ai vrea să nu mai înceteze niciodată să te sărute, te strîngi mai tare lîngă el, îți pui capul pe umărul lui, nu-ți mai amintești că acasă te așteaptă. Nu e greu de ghicit ce gîndești. Adio pentru totdeauna crățiți și frați sîcîitori. Adio, casă mohorîită și umedă. La nerevedere pe veci, contabilule. În visul tău secret o barcă se-ndreaptă dinspre Veglia către insula cu flori roșii. Zboară un pescăruș, apoi un altul și un al treilea și se aud deja clopoței turmelor: pe treptele vilei, așteaptă doi bătrînii dragi.

Nu-mi vine să te condamn, dar nici nu-ți pot da dreptate. Fiindcă insula cu flori roșii nu există. Nu există canalele și nici pescărușii, poate că nu există nici măcar Dalmația. Și tu știi asta.

(„Corriere Lombardo”, 30/31 ianuarie 1950; în traducere spaniolă: „Mundo Uruguayo”, 22.III.1951)

GLUME

Să fie, oare, o întâmplare faptul că minusculul volum de „povestiri și glume“ *La stagione delle piogge* (*Anotimpul ploilor*) (publicate în presa din Italia — o parte și în versiunea spaniolă în cea din Uruguay — între 1946 și 1950, iar în volum la Tübingen în 1988) începe cu *Cai negri pe drumul spre Petersburg*? Cîteva din elementele ei, aparținînd unor planuri diverse, diegetic, simbolic, metatextual, și pîrînd a nu avea nici o legătură între ele, alcătuiesc, de fapt, un secret protocol de lectură, preșcriu o strategie hermeneutică și stimulează cooperarea cititorului în detectarea unor niveluri de sens pe care scriitura austeră, de maximă simplitate, le disimulează, cu savantă perfidie, prin chiar înșelătoarea ei permisivitate. Aceasta cu atît mai mult cu cît, din punct de vedere stilistic, prozele lui Coseriu, ce par să anticipeze modalități și tehnici devenite astăzi curente, se înscriu, față de momentul apariției lor, într-o stranie inactualitate. Într-un moment de apogeu al poeziei neorealiste, sobrietatea și descărarea acestor texte par mai curînd reflexul postbelic, epigonic și desuet, al prozei „metafizice“ a lui Massimo Bontempelli sau amintesc irealitatea cotidiană din paginile lui Dino Buzzati. Pentru a aparține tipologiei neorealismului le lipsește acea consistență păstoasă, brută și opacă a „evenimentului“ relatat în pura lui facticitate, prizonier în sensul literal al contingenței lui, izolat în mod premeditat de transcendența nivelelor de sens metaliterale. Dimpotrivă, Coseriu descărmează evenimentul tocmai pentru a restitui unei facticități subțiate pînă la transparență posibilitatea tuturor sensurilor pe care lectura i le conferă. În mod paradoxal, Coseriu este un epigon precursor, suspendat într-un interstițiu în care, în mod inaparent și marginal, asigură tranziția între două mari perioade ale prozei „metafizice“ italiene. Întrucît simpla situare cronologică nu implică de la sine adeziunea la poezia predominantă, „desuetudinea“, în plin neorealism, a povestirilor lui nu este decît forma paradoxală a unei anume avangarde, aceea reprezentată de opera lui Buzzati, apreciată elogios de Camus ca profund originală și în afara oricărei ascendențe kafkiene.

Ca rod al ceasurilor de zăbavă ale savantului, „povestirile și glumele“ lui Coseriu amintesc „anagramele“ lui Saussure, restituite tîrziu și privite încă și astăzi cu o difidență simptomatică de o anumită specie de lingviști. (Cf. Jean Starobinski, *Les mots sous les mots. Les anagrammes de Ferdinand de Saussure*, Paris, Gallimard, 1971.) Saussure afirma că poemul se întemeiază pe semnificații ce alcătuiesc numele unui zeu sau al unui erou, ansamblu dispersat, printr-un „sparagmos“ simbolic, în corpul textului, care devine, prin aceasta, anagrama numelui sacru. Titlul primei povestiri a lui Coseriu, *Cavalli neri sulla strada di Pietroburgo* (*Cai negri pe drumul Petersburgului*) conține, în anagramă, grupul de constituenți „cali“, care asociază, prin paronomază, numele personajului principal, *Kalin*, cu două nume, înrudite ca semnificație, ale panteonului hindus: Kala (timp, divinitate care personifică timpul dar și culoarea „neagră“,

efect final al timpului care suprimă totul) și *Kali* (*Devi-Kali*, Zeița Neagră), energie (*shakti*) obiectivată și ipostaziată ca soție a lui Shiva (zeul „disoluție“ cosmice) și „distrugeătoare a timpului“ ca patroană a ultimei *yuga* din ciclul din ciclul erelor vedice (*Kali-yuga*, „yuga ca neagră“, în care ne aflăm). În povestirea lui Coseriu agonizează și moare bătrânul *Kalin*, revoluționar, „trădat“ de istorie, „răpit destinului său sau de revoluționar“ și părăsit, în una din meandrele lui de non-sens, de evenimentul suprem căruia își sacrificase existența. În halucinația produsă de creșterea temperaturii, apropierea morții ia forma unei călătorii, printr-o Rusie invadată de iarna polară, la Petersburg, teatrul apocalipsului, începând cu construcția lui ca enclavă alogenă și mortală în trupul conservator și pravoslavnic al „maicii Rusia“, crescut organic în jurul Moscovei, și sfârșind cu evenimentele din timpul revoluției din 1917. Troica trasă de „trei cai negri“ (*Kali* ca divinitate apocaliptică avea trei ochi cumpliți) parcurge un traseu spectral care nu este decât proiecția spațială a unei regresii în timp până în momentul imediat anterior ocupării Palatului de iarnă al familiei imperiale. Într-o savantă progresie, „ceața Petersburgului“, „frîgul“ și „întunericul“ lui reprezintă treptele unei asceze. Ele introduc în splendoarea boreală a unei civilizații ce presimte, în fastul ei nonșalant, iminența catastrofei: „Este beznă din Petersburg. Dar în curînd se vor aprinde felinarele. Vezi? S-au și aprins felinarele. Iar acum trecem de-a lungul Nevei, iar în depărtare se vede Palatul de iarnă. *Kalin*, privește cite sânni ... Ascultă clinchetul clopoșeilor, privește cum flutură în vînt panașele de argint. Acum o să ne odihnim, *Kalin*, iar la miezul nopții vom ieși să contemplăm reflexele aurorei boreale“. Dar moartea ființei umane, sfîrșitul istoriei și „dizolvarea“ cosmosului în prozele lui Coseriu nu au nimic din promisiunea acestei eutanasii, a acestei morți estetice care pare să răscompere, prin epifania unui mitologem alchimic (totalitatea culorilor spectrului – *omnes colores*, „coada păunului“ – *cauda pavonis*) cu valoare mîntuitoare, lipsa de noimă a unei existențe captivă în pura ei contingentă.

Dacă în titlul textului comentat sînt „diseminați“, în anagramă, constituenți ai numelui sacru, cumplit și fascinant, „*Kali*“, în ansamblul volumului regăsim risipite, într-o dezordine nu lipsită de un sens și o coerență secrete, atribute, simboluri sau momente revelatoare ale mitului zeiței. În textul intitulat *Pata* (*La macchia*), dispariția universului nu se produce prin incendiul provocat de incandescența dansului lui Shiva Nataraja (Regele Dansului), ci prin progresia lentă a umbrei, a „micii pete cenușii“ care invadează treptat chipul și trupul celui care o percepe cel dintîi, chipurile prietenilor și ale fetelor iubite, apoi tot ceea ce alcătuiește „realul“. Acest stigmat în monstroasă expansiune nu pecetluiește forma din exterior, ci este secretat de facticitatea ei lipsită de transcendență: „Pete mai mari sau mai mici întunecau chipul tuturor viețuitoarelor, oameni și animale. Și pete asemănătoare, la fel de întunecate, la fel de opace, acopereau zidurile bisericilor. Pette asemănătoare se vedeau pe pietre, pe copaci și pe cer. Da, chiar și pe cer. Și era aceeași umbră. Domenico n-avea de ce să fie mulțumit dar, oricum, era o mîngîiere“.

Încă și mai apropiată de sensul exact al „marii disoluții“ (*mahapralaya*) este povestirea este povestirea *Anotimpul ploilor* (*La stagione delle piogge*). „Conștiința clară a inevitabilului“, intuiția iminenței catastrofei se atenuază treptat într-o stare de „confuzie“ asemănătoare „ceasului de toropeală care precede somnul“. Imaginile psihopompe ce însoțesc această

regresie, speculative în sensul lui Lacan („Îl atrăgeau vag oglinzile în care s-ar fi văzut înalt ...“) sau „arhetipale“ în sensul lui Jung („femeia singură, de vîrstă incertă, care surde“) se diluează, ele însele, într-un „plictis inexplicabil“. Această sintagmă este revelatoare pentru modul în care disfuncțiile simbolului, ale limbajului, afazia provoacă o inflație a simptomelor imaginareului. În perspectiva psihanalizei lacaniene, *Anotimpul ploilor* surprinde, cu remarcabilă finețe, pulsivitatea de regresie a subiectului din „ordinea simbolului“, dincoace de „stadiul oglinzii“, în „imaginareul“ în care regăsește, cu ajutorul simulacrii „mamei“, pacea „inexprimabilă“ a apelor amniotice. „Plictisul“ derealizează „ordinea realului“ și, prin indecidabilitatea pe care o instituie, permite reversiunea „simbolului“ în extazul anotimpului ploilor, care ar fi durat mult, fost cu neputință să plece, pentru că afară începuse anotimpul ploilor, care ar fi durat mult, săptămîni și, poate, luni, poate o interminabilă eră geologică. Afară, o imensă cortină de apă, mărunț și foarte apăsătoare, cobora în liniște din cer. Dar într-un colț îndepărtat al magazinului începu să se audă o picătură. Lovea, lovea, ritmînd lentă mistuire a anilor“.

Efectul hipnotic produs de concentrarea asupra „tropismului“, asupra evenimentului infinitezimal sau în evanescență, asupra ritmului obstinat ce „scandea“ monotonia unei progresii fără sens culminează, însă, în reprezentarea pulverizării unei mișcări de extremă lentoare într-un climat imobil. În proza intitulată *Lupul* (*Il lupo*), un „dezastru“ misterios provoacă moartea universului sub forma unei glaciațiuni care neutralizează sub „fluxul rigid al zăpezii“ „diferențele“ ce compun țesutul viu al realului. „Era tot mai frig. Ghețurile veșnice coborau tot mai jos spre ecuator, cele două straturi enorme aproape se împreunau, iar în atmosfera încremenită zăpada continua să cadă mărunț și înepătoare“. „Dezastrul“ inexplicabil suprimă nu doar „oglinza“ ce separă „imaginareul“ și „simbolul“ în lumea umană, ci înseși limitele ce izolează regnurile, stîrnind în memoria abolită a omului doar nostalgia pentru „mușchii elastici de fiară“ și gustul pentru „sîngele cald“. Proza lui Coseriu comprimă într-un efect vertiginos de intertextualitate cele mai ilustre variațiuni ale scenariului „lycantropiei“, de la *Metamorfozele* lui Ovidiu la *Dialoguri cu Leucò* de Cesare Pavese și la nuvelele *Schimnicul* și *În mijlocul lupilor* de V. Voiculescu: „Domenico se gîndea că acum i s-ar fi cuvenit colți și gheare. Și totuși a fost tragică ziua în care a observat că pe piept îi crescuse o lînă deasă și negricioasă, că avea colți și labe cu gheare, că mușchii lui deveniseră elastici ca aceia ai fiarelor și că însuși glasul lui nu era, în aerul înghețat, decât un lung lătrat de lup înfometat și dornic de sînge cald.“ În mitologia hindusă, botul căscat al lupului era simbolul „marii disoluții“ a universului. Bestiarul thanatofor al lui Coseriu vedește o coerență exemplară. Cei „trei cai negri“ care-l transportă prin apocalipsul polar al Rusiei pe *Kali(n)* și „lupul“ lunar în care „inexplicabilul dezastru“ cosmic îl transformă pe „solarul“ Domenico reprezintă prefigurări ale „lupilor din strada Sucre“, strada unui oraș din Uruguay unde „nu există lupi“. Miraje ale demonii ironici ai zilei populează neantul „ceasurilor după-amiezi“? Obiectivare halucinatorie a visului Mariei, adormită „pe divan, în capot albastru“? Revers straniu al „lycantropului“, „lupii din strada Sucre“ sînt „aproape umani“ și adaugă palimpsestului intertextual, nivelul mitologiei egiptene, în care funcția psihopompă și thanatoforă a cînelui-lup-șacal, Anubis, se asociază cu aceea de operator al psihostaziei (cîntărire a sufletului după moarte) și de însoțitor al zeului Theuth, inventatorul alfabetului și scrierii. Lupii „stăteau liniștiți, așezați

aproape omenește în fotolii, pe măsuțe, pe birou, iar un pui de lup se cuibărise deasupra mașinii de scris. Nu păreau feroci. Căscău placizi, scoțînd limbi roșii, cu un fel de aer plictisit, puțin supărați, puțin îngîndurați, și chelălăiau ușor“.

Lycantropi (oameni-lupi) și lupi „umani“. În centrul acestui straniu chiasm care organizează bestiarul lui Coseriu se află „puiul de lup“ cuibărit pe mașina de scris, simulacru modern al invenției lui Theuth și uncalta cu care autorul își alcătuieste „glumele“ anxiogene.

CORNEL MIHAI IONESCU

EUGENIO COSERIU

- Născut la 27 iulie 1921 în Mihăileni (Basarabia).
- Își începe studiile universitare la Iași; după un an, în 1940, pleacă în Italia. „Italia a însemnat pentru mine foarte mult“; „aparțin mediului lingvistic italian.“ (Dintr-un interviu dat, în 1974, lui Nicolae Saramandu.)
- Din 1951 și pînă în 1963 este profesor și director al Departamentului de lingvistică la Universitatea din Montevideo (Uruguay). „Dacă aș fi rămas în Europa, aș fi devenit specialist într-un domeniu lingvistic particular ... Eu m-am îndreptat către lingvistica generală și teoretică ...“ (*Ibidem.*)
- Din 1963 este profesor de filologie romanică și lingvistică generală la Universitatea din Tübingen (Germania).
- Cîteva dintre scrierile sale lingvistice, traduse în numeroase limbi ale lumii (mai puțin în românește): *Sistema, norma y habla* (1952), *Sincronía, diacronía e historia. El problema del cambio lingüístico* (1958), *Teoría del lenguaje y lingüística general* (1962), *Pour une sémantique diachronique* (1964), *Einführung in die Strukturelle Linguistik* (1969), *Die Geschichte der Sprachphilosophie von der Antike bis zur Gegenwart. Eine Übersicht.* (Teil I, II, 1969, 1972), *Pour une nouvelle typologie des langues romanes* (1971), *Les universaux linguistiques (et les autres)* (1974), *Textlin-*

guistik. *Eine Einführung* (1980), *Von Genebrardus bis Hervás. Beitrage zur Geschichte der Kenntnis des Rumänischen in Westeuropa* (1981).

- În 1980 este ales președinte al Societății internaționale de lingvistică și filologie romanică; deține numeroase distincții și titluri științifice; Doctor honoris causa al Universității din București (1971), Iași și Cluj (1992).
- La împlinirea vârstei de 60 de ani, în 1981, i se dedică cinci volume omagiale: *Logos Semantikos. Studia in honorem Eugenio Coseriu* (Berlin – New York – Madrid). La 65 de ani, alte trei: *Energia und Ergon. Sprachliche Variation – Sprachgeschichte – Sprachtypologie. Studia in honorem Eugenio Coseriu* (Tübingen, 1988).
- «Dacă e „să spunem lucrurilor pe nume“, atunci trebuie să recunoaștem că ne aflăm în prezența unui gigant.» (Hans Helmuth Christmann, 1981).
- «Nimeni nu poate spune ce căi va urma lingvistica în viitor. Dar putem afirma deja, fără exagerare, că teoria lingvistică a lui Eugenio Coseriu nu va fi mai puțin importantă pentru lingvistica „poststructuralistă“ decât au fost ideile lui Ferdinand de Saussure pentru structuralismul lingvistic.» (Jörn Albrecht, Jens Lüdtke, Harald Thun, 1986).

CUPRINS

Cai negri pe drumul spre Petersburg	7
Inocențistii	12
La grădina botanică	16
La grădina botanică	21
Corabia. Rîul. Cele trei surori	25
Pata. Lupul. Anotimpul ploilor	29
Lupi în Calle Sucre	33
Omul cu floarea în buzunar	35
Mi se zice domnule inginer	40
Cinematograful	43
Roncevaux	47
Giuseppe și spiritele	50
Insula cu flori roșii	55
Glume (Cornel Mihai Ionescu)	59
Eugenio Coseriu	61
Cuprins	